

BİR DÜĞÜN GECESİ (1979)

ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)

Genel Bakış

Ağaoğlu'nun *Dar Zamanlar* adlı üçleme nehir romanının ikinci cildi olan *Bir Düğün Gecesi* 1974 - 1978 yılları arasında Ankara'da kaleme alınmış ve 1979 yılında Remzi Kitabevi tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. *Ölmeye Yatmak* adlı romanının devamı niteliğinde olan eser Ağaoğlu'nun kaleme almış olduğu üçüncü romanıdır. Eser toplamda on iki bölümden oluşur ve ilk on bir bölümünde alt başlıklar da bulunmaktadır. Kurgusu iç monologlar aracılığıyla oluşturulmuş olan eserin her alt başlığında farklı bir karakterin psikolojik durumu kendi ağzından anlatılır. Dolayısıyla *Bir Düğün Gecesi* adlı eser tamamen kurguda yer alan karakterlerin içinde buldukları psikolojik duruma ya da durumlara yer vermektedir. Dereli ve Özkan ailelerinin Ankara'daki Anadolu Kulübü'nde gerçekleşen düğünlerinde 1970'li yılların toplumunun bütün sınıflarının ve çeşitli meslek kollarında yer alan karakterlerinin içinde buldukları siyasi, iktisadi ve toplumsal durum yazarın gerçekçi uygulamalarıyla okurun gözleri önüne serilir. "1979 yılında kaleme alınan eser, o yılların siyasi istikrarsızlığını, marjinal grupların kutuplaşmasını, sınıflar arası çatışmaları yansıması açısından önem arz etmektedir. Mevcut karanlık ortam belki de "gece" kelimesinin eşliğinde dile getirilmek istenmektedir. Düğün atmosferi ilk bakışta neşeli, evlenecek kişiler için anlam ve önem arz eden kutsal bir mana ifade edebilir fakat görülen o ki "düğün" bunların tam tersini sembolize etmektedir. Özellikle zorlama ile yapılan bir arzunun neticesinde gerçekleşen bu seremoni, başta gelin olmak üzere davette bulunanlar için bir yas merasiminden başka bir şey değildir" (Eronat 2004, 75). 1979 yılında yayımlanmış olan eser; Orhan Kemal Roman Ödülü, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülleri, Madaralı Roman Ödülleri'ni kazanmıştır ve 1985 yılında Slovakçaya, 1989 yılında da Bulgarçaya çevrilmiştir.

Özet

Dar Zamanlar adlı roman üçlemesinin ikinci cildi olan *Bir Düğün Gecesi*'nde ordu ve sermayenin iş birliği kurgusal bir anlatıyla eleştirilir. Kısaca roman, Ayşen'in Ankara'da yapmış olduğu düğünün birkaç saatinden ve geri dönüş tekniğinin anımsattıklarından oluşur. Eski bir milletvekili ve emekli bir tümgeneralin düğününde kendini adeta bir yabancı gibi etrafını sorgularken bulan Ayşen, sağ - sol çatışması ortasında yaşadığı iç çatışmalar sebebiyle kendine bir yer bulabilmekte oldukça zorlanmıştır. Üniversite yıllarında katıldığı eylemlerden ötürü hapse düştüğünde kendisinin kurtulmasını sağlayan ve babası İlhan'ın fikirlerini de benimsemiş olan Ercan'ın evlilik teklifine evet demekten başka çaresi kalmaz. Öğretim üyesi olan teyzesinin üniversitede hocalık yapan kocası Ömer'e karşı da ilgi duyan Ayşen, bunu dile getiremediği için gelin olmaya devam eder. Annesi Müjgân ise tamamen süs, zenginlik ve dedikodu peşinde bir kadındır. Dolayısıyla kendini ondan da uzak yerlerde gören Ayşen'in düğününde zaten herkes birbirini küçümsüyor, çekiniyor, arkasından konuşuyor ve samimiyetten uzak kahkahalarla gülüp geçiyordur. Ayşen'in eniştesi olan Ömer adeta bir kamera gibi etrafında olup biten şeyleri gözlemlemektedir. Aynı zamanda gözlemlerini kendi öznel izlenimlerinin süzgecinden de geçirir. Aysel'le yirmi yıldır evli olan Ömer ilişkilerindeki soğukluğu ve eşinin öğrencisi olan Engin'le olan ilişkisini sorgular. Geçmişte üniversite çevreleri tarafından devrimci bir akademisyen olarak tanınmış olan Ömer, tutuklanıp sorgulanmış ve eşinin ağabeyi İlhan tarafından hapisten kurtarılmıştır. Bir burjuva tarafından kurtarılmış olan Ömer dava arkadaşları tarafından işbirlikçi olmakla suçlanır. İki defa evlenmiş ve ikinci eşi olan Oktay'dan Kerem adını verdikleri bir çocuğu olmuş olan Tezel hayatındaki her girişiminde hayal kırıklığına uğramış ve kendini alkole vermiştir. Bir ressam olarak kıt kanaat geçiren Tezel, sürekli olarak geçmişte yaşadığı hayal kırıklıklarını sorgular ve ablası Aysel'in yaşadığı dönüşümün sebeplerini düşünür. Aysel, İlhan'ın kızı olduğu için ve istemediği bir erkekle evlenmek zorunda kaldığı için yeğeni olan Ayşen'in düğününe katılmamış ve kendini tamamen araştırmalarını tamamlamaya vermiştir. Maddi olarak oldukça zenginleşmiş olan İlhan, kızını istemediği bir adamla evlendiriyor olmaktan ciddi derecede vicdan azabı duyar ve maddi kaygılar nedeniyle evlenmiş olan Müjgan'ın gösteriş budalalığına artık daha

fazla katlanamamaktadır. Eserde rol oynayan birçok karakter aracılığıyla dönemin siyasi, iktisadi ve toplumsal panoraması gerçekçi uygulamalarla kurgusal bir ortamda işlenmiştir.

Kişiler

Ömer Bir işadami olan İlhan sayesinde hapis yatmaktan kurtulmuş olan Ömer, gözden düşmüş bir öğretim üyesidir. Eşi Aysel tarafından Engin adlı bir öğrenciyle aldatıldığının farkında olan Ömer, yirmi yıldır evli olduğu eşiyile neden aralarının açıldığını ve onun yaşadığı değişimi sorgular. Eşinin yeğeni olan Ayşen tarafından sevildiğinin ve ilgi gördüğünün farkında olan Ömer, gençlik yıllarına özlem duyar ve eskisi gibi ateşli bir idealist olabilmeyi arzular. Yaşamış olduğu hayal kırıklıkları ve eşi tarafından aldatılmış olmak Ömer'i psikolojik bir bunalıma sokar ve eşinin kız kardeşi olan Tezel'le düğün süresi boyunca alkol tüketir. Eserde yer alan bütün karakterler ilk önce Ömer'in öznel izlenimlerinin süzgecinden geçirilerek aktarılır.

Tezel Tezel, kendini Nihilizmde kaybeden daha otuzlarının başında genç bir ressamdır. Hayata ve burjuva insanlara değer vermez. Ayşen'in düğününden dolayı bazı aile üyeleriyle de karşılaşmak zorunda kaldığı için mutsuzdur. Kendini alkole veren Tezel, bunalımlı ve dengesiz tavırlar sergiler. Düğün boyunca Ömer'le konuşur ve en sonunda düğünden de onunla ayrılır. İki defa evlenmiş ve gençliğinde toplumcu ideolojilerin savunuculuğunu yapmış olan Tezel, yaşamış olduğu hayal kırıklıkları nedeniyle kendisini hiçliğe teslim etmiş ve devamlı olarak intihar etmeyi düşünmektedir. İntihar edecek cesareti kendisinde bulamadığı ve annesi gibi bazı aile üyelerini üzmemek istemediği için kendini alkole vermiştir.

Aysel *Dar Zamanlar* adlı üçlemenin ilk cildi olan *Ölmeye Yatmak* isimli eserin başkarakteri olan Aysel, *Bir Düğün Gecesi* adlı eserde eylemsel olarak oldukça pasiftir. Genellikle Aysel'i diğer karakterlerin bilinç yansımalarından görürüz. Toplumcu bir aydın olarak geçmişte yaşamış olduğu hayal kırıklıkları ve inançlarının peşinden gidememiş olması sebebiyle kendisini ailesinden ve eşinden tamamen soyutlayıp akademik çalışmalarına yoğunlaşmıştır. Savunduğu ideoloji nedeniyle eski bir milletvekili ve işadami olan ağabeyini tamamen hayatından çıkarmıştır. Ağabeyi yüzünden yeğenini de cezalandırarak Ayşen'in düğününe katılmaz. Fakat Aysel'in Ayşen'in düğününe katılmamasının bir sebebi de onun sevmediği ve istemediği bir erkekle evleniyor olmasıdır. Aile üyeleri Aysel'e fazlasıyla değer verirler ve onun düğüne katılmasıyla birçok şeyin yoluna gireceğini umut ederler.

Ayşen İlhan'ın kızı ve Aysel'in yeğeni olan yirmi iki yaşındaki fakülte öğrencisi Ayşen, özellikle üniversite yıllarında Anarşist örgütlerle tanışır ve bu tanışmanın ardından Ayşen'in ailesine olan bakış açısı tamamen değişir. Tezeleri ve eniştesi olan Ömer'den de ziyadesiyle etkilenen Ayşen, geçmişte ailesinin sözünden çıkmayan bir kız olmaktan utanç duyar ve kendini toplumcu ideallere adamaya çalışır. Fakat Ayşen'in burjuva bir aileye üye olduğu devrimci öğrenciler tarafından bilinmektedir ve bu yüzden hiç kimse ona güvenmez. Kendini arkadaşlarına kanıtlamak ve onların güvenini kazanmak isteyen Ayşen, bir Amerikalıya düzenlenecek olan bombalı saldırıya gönüllü olur. Fakat Ayşen emniyet güçleri tarafından yakalanıp sorguya alınır. Üniversite yıllarında onun peşinde koşmuş olan Ercan'ın babası Tümgeneral Hayrettin Özkan sayesinde hapis cezası almaktan kurtulur. Özkan ailesinin bu iyiliği karşılığında Ayşen Ercan'la evlenmek zorunda kalır. Fakat Ayşen Ömer'i sevmektedir ve ailesi gibi bir burjuva olmak istememektedir.

İlhan "Ölmeye Yatmak'tan tanıdığımız İlhan, ilk gençlik yıllarındaki milliyetçilik hevesinden uzaklaşmış, üniversiteyi bitirip avukat olmuş, evlenmiş, özel sektörde kendini geliştirmiş, siyasi otoriteyle yakınlık kurmuş ve zengin bir iş adamı hüviyeti kazanmıştır. Eşi, Müjgan'dır. Romanın temel olayı olan düğün, onun kızı Ayşen ile damadı Ercan arasında gerçekleşmektedir. Dünürü, Tümgeneral Hayrettin Özkan'dır. Üçlemenin ilk romanında, Salim Efendi'nin geleceğinden endişe duyduğu, milliyetçi düşüncelerden dolayı başını belaya sokmasından korktuğu İlhan, bu romanda oldukça varlıklı, nüfuzlu bir karakter olarak, İlhan Dereli olarak karşımıza çıkmaktadır. O, inşaat sektöründe oldukça ilerlemiş, ün yapmıştır. Ardi ardına mülk yapıp satmaktadır. Finans kaynağı olarak, şimdilerde banka müdürü olan köylüsü Namık'ı kullanmaktadır. Namık ona acele kredi bulmakta, İlhan da karşılık olarak ona daire veya arsa ayarlamaktadır" (Acar 2019, 53).

Tuncer Marangoz bir babanın oğlu olarak dünyaya gelmiş olan Tuncer, baba mesleğini yapmayı reddederek üniversite okumaya karar ve öğrencilik yıllarında Anarşist ideolojiyle tanışarak bu ideolojinin ateşli bir eylemcisi haline gelir. Birçok öğrenci onun etrafında toplanarak çeşitli eylemlere katılmış ve Tuncer öğrenci hareketlerinin önemli bir lideri haline gelmiştir. Öğrencilik yıllarında Ömer'i

edilgenlikle suçlanmış olan Tuncer bir süre sonra Milletvekili Remzi Tarakçı'nın kızı Yıldız'la tanışmış ve ona aşık olarak ideolojik olmasa da eylemsel olarak farklı bir yola sapmıştır. Tuncer Yıldız'la evlenir ve doktora yapmak amacıyla Lozan'a gider. Yıllar sonra profesörü olan Ömer'le karşılaşan Tuncer, içine düşmüş olduğu durumdan dolayı utanç duyar. Zira geçmişte toplumcu değerlerin en katı savunuculuğunu yapmış olan Tuncer bir burjuva aydınına dönüşmüştür.

Anlatıda yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Müjgan (İlhan'ın eşi), Nuriye (Hayrettin Özkan'ın eşi), Ayten/Eytın (Remzi'nin kız kardeşi), Fitnat Hanım (Aysel'in annesi), Gül (Ayşen'in hapse giren arkadaşı), Uğur (Ayşen'in okuldan arkadaşı), Tümgeneral Hayrettin Özkan (İlhan'ın dönürü), Reklamcı, Oyuncu Semih, Ali Usta, Ahmet, Murat, Engin (Aysel'in sevgilisi), Ercan (Hayrettin Özkan'ın oğlu), Hakan (Hayrettin Özkan'ın Anarşist oğlu), Ertürk (Emekli albay ve işadamı), Gönül (Ertürk'ün eşi), Remzi (Milletvekili), Yıldız (Remzi'nin kızı), İnci, Sevil (Savcının Anarşist kızı), Mehmet (Tezel'in ilk eşi), Oktay (Tezel'in ikinci eşi), Kerem (Tezel'in oğlu), Sumida (Ertürk'ün hayali sevgilisi).

Öykü

Düğündeki İlk İzlenimler Ankara ilinde bulunan Anadolu Kulübü'nde saat 19.00'da Dereli ve Özkan ailelerinin çocuklarının evlilik merasimi gerçekleştirilecektir. Dereli ailesinin kızı olan Ayşen'in teyzesi Tezel ve eniştesi Ömer mekandaki yerlerini almışlardır. Henüz otuzlu yaşlarına gelmemiş olan Tezel, geçmişte yapmış olduğu iki evliliğin hayal kırıklığıyla sonuçlanması ve yıllarca savunuculuğunu yapıp eylemlere katılmış olduğu ideolojiden beklediğini bulamamış olması nedeniyle derin içsel bunalım yaşamaktadır. Saat 19:00'ı gösteriyor olmasına rağmen evlenecek olan çift ve aileleri henüz mekana gelmemişlerdir. Ömer, eşinin kız kardeşi olan Tezel'e sürekli olarak alkol getirmektedir ve gözü daima garsondadır. Yaşamış olduğu bunalımlar nedeniyle intihar etmeyi düşünen Tezel, henüz bunu yapmaya cesaret edemediği için kendini alkole vermiştir. Ömer Tezel'le empati kurarak onun durumunu anlamaya çalışır ve onun haline acır. Ayşen'in halası olan Aysel, ağabeyiyle yaşadığı dünya görüşü farklılığı nedeniyle düğüne katılmamıştır ve bütün zamanını akademik çalışmalarına ayırmaktadır. Aysel eşi Ömer'in davete katılmasına engel olmamıştır. Zira Ömer'le Aysel çiftinin arası bir süredir soğuktur. Eşinin yeğeni olan Ayşen tarafından beğenildiğini ve ilgi gördüğünü fark etmiş olan Profesör Ömer, yirmili yaşlarında olan genç bir kız tarafından beğeniliyor olmaktan hoşnuttur. Ömer Ayşen'i görebilmek ve Tezel'e destek olmak amacıyla düğüne katılmıştır. Ayşen'in Tümgeneral Hayrettin Özkan'ın oğlu Ercan'la evleniyor olmasından rahatsızlık duyan Ömer, Ayşen'in onunla evlenmek zorunda kaldığının farkındadır. İlhan ve Müjgan çifti kızlarını tümgeneralin oğluyla evlendirerek toplumun üst tabakasıyla olan ilişkilerini güçlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Avukatlığın ardından kurduğu ilişkiler sayesinde Ankara'nın en önemli işadamlarından biri olmuş olan İlhan'ın kızının düğüne birçok şirket sahibi çelenk göndermiştir.

Başkarakterlerin Durumları Anadolu Kulübü'nün en üst katından aşağıya doğru inildikçe düğüne katılmış olan toplumsal tabaka değişir. İlhan'ın eşi Müjgan, bir köylüyken kentli olmuş olan dönürü Nuriye'ye nispet yapmak ve ondan daha üstün olduğunu göstermek istemektedir. Dereli ailesinin Ömer'i ve Tezel'i davet etmelerinin asıl sebebi onların mevcut statüsüdür. Zira Ömer Oxford mezunu bir profesör, Tezel'se iki dakikalığına da olsa bir televizyon programına konuk olmuş yetenekli bir ressamdır. Aslında iki karakter de düğüne katılmak istememiş olsalar da kendilerini düğüne katılmaya zorunlu hissetmişlerdir. Tezel, annesi Fitnat Hanım'ın isteğini kırmak istememiş ve Ömer, kendisine ilgi duyan Ayşen'i görmek istemiştir. Çocuklarının arasındaki küskünlüğü kendine dert edinmiş olan Fitnat Hanım, onların bu haline çok üzülmemektedir. Salonun en arka sıralarında bulunan Tezel sürekli olarak alkol tüketmektedir ve Ömer ona göz kulak olmaktadır. Eşiyle yaşadıkları ilişkinin bir çıkmaza girdiğini ve Tezel'in yaşadığı hayal kırıklıklarını düşünen Ömer onların psikolojik durumunu anlamaya çalışır. Evlenecek olan çiftin ve davetlilerin gelmesiyle ortam iyice hareketlenir. Ercan'ın dayısı olan Albay Ertürk'le eşi Gönül'ün mekana giriş yaptıklarını gören Ömer, Kore Savaşı'nı hatırlar ve kendi dünya görüşünden dolayı Militarist anlayışı eleştirir. Dereli çifti düğünün bütün organizasyonu ile ilgilenir ve özellikle Müjgan her şeyin mükemmel olmasını istemektedir. Tezel'le Aysel'in birbirlerine olan soğukluğunu düşünen Ömer, onların kişilik olarak ve dünya görüşü bakımından ne kadar farklı olduklarını irdeler. Tezel'in yanına geri dönen Ömer ona göz kulak olmaktadır.

Tezel'in Düğün Yolculuğu Park Otel'in barında arkadaşlarıyla birlikte vakit geçiren Tezel, onların anlattıkları anılardan, fıkralardan ve aralarında geçen siyaset tartışmalarından oldukça bunalmıştır. Akademi'de okuduğu yıllarda solcu hareketlere katılmış ve eylemlerde yer almış olan Tezel, hiçbir amacını gerçekleştirememiş olduğu için arkadaşlarının söylemlerini oldukça gülünç bulur. Tezel onları

entelektüel boşboğazlık eden ve kendi acınası vicdanlarını rahatlatmaya çalışan zavallılar olarak görür. Arkadaşlarının kendilerini fazla ciddiye almalarını ve bir şeyleri değiştirebileceklerini zannetmelerini oldukça gülünç bulur. Park Otel'in barında üç saat kaldıktan sonra dokuza çeyrek kala ayağının dibindeki yol çantasını alıp oradan ayrılır. Taksim'e geldiğinde yolculuk için bir şişe konyak alır. Hasan Tezel'e şakacı bir üslupla şişmanladığını söyler. Tezel, Adana Cezaevindekilerin sağlık durumlarıyla ilgilenen Hasan'ın kilosu için endişelenmesini gülünç bulur. Son zamanlarda birkaç kilo aldığını ve eski kıyafetlerine sığmadığını fark etmiş olan Tezel kendi içinde Hasan'a isterse onunla yatmayabileceğini söyler. Ardından Ankara'ya giden bir otobüse binen Tezel, İlhan'ın Ayşen'i kiminle ve ne amaçla evlendirdiğini merak eder. Aslında İlhan'ı hayatından tamamen silmiş olmasına rağmen Tezel, son defa annesinin isteğini yerine getirmek için düğüne katılmayı kabul etmiştir. Oldukça karamsar ve bunalımlı bir ruh halinde olan Tezel, Boğaziçi Köprüsü'ne geldiğinde Kuzguncuk sirtlarındaki eski eşinin evine bakan Tezel, gençlik yıllarını ve Oktay'la nasıl tanıştığını düşünür.

Tezel'in İkinci Evliliğiyle İlgili Düşünceleri Gençliğini istediği gibi doyasıya yaşayamamış olan Aysel, kız kardeşi Tezel'in istediği her şeyi yapabilmesi konusunda elinden geleni yapmıştır. Bundan dolayı Aysel Tezel'i Akademi'ye göndermiş ve onun iyi bir ressam olmasını istemiştir. Akademi yıllarında sol hareketlere katılmış olan Tezel eylemlerde yer almış ve polis şiddetine maruz kalmıştır. Solcu çevreler tarafından tanınan Ömer ve Aysel sayesinde devrimci erkeklerle sevgili olmuş hatta bunlardan ikisiyle evlenmiştir. İlk evliliğinin ardından Oktay'la evlenmiş olan Tezel Kerem adında bir erkek çocuk dünyaya getirmiştir. Kuzguncuk sahilinde eşi ve çocuğuyla birlikte yaptıkları gezintileri hatırlar. Fakat yıllar sonra Tezel Kerem'i dünyaya getirmiş olmaktan ve Oktay'la evlenmiş olmaktan pişman olmuştur. Oğluna ve eşine karşı hiçbir sorumluluk hissi duymamaya çalışmaktadır. Fakat Oktay tarafından özlemediğini bilen Tezel ona bir daha geri dönmemiş ve umut vermemiştir. Daha sonra Aysel'le de arası açılmış olan Tezel bazı zamanlar kız kardeşini öldürmeyi düşünmektedir. Kendini tamamen alkol içerek teskin etmeye çalışan Tezel, ağabeyi İlhan'ın kızını hangi çıkar uğruna kiminle evlendirdiğini merak eder.

Tezel'in İç Hesaplaşmaları Devetabanının dibinde oturan ve içki içen Tezel'in perdelere dalgın bir halde baktığını ve titrediğini fark eden Ömer, Tezel'e üşüyüp üşümediğini sorar. Ardından Ömer Tezel'in, mekana giriş yapan kadınları tanıdığını düşünür. Fakat Tezel Ömer'e kadınları tanımadığını söyler. Ömer Tezel'e düğünden nasıl haberdar olduğunu sorar. Tezel, Taksim'deki resim sergisine İlhan tarafından üzerinde iki kuş bulunan bir davetiye ve gidiş-dönüş uçak bileti gönderildiğini söyler. Ardından zamanda geriye dönüş yaşanır ve otobüs yolcuğu sırasında Tezel'in iç monologlar aracılığıyla hikayesini öğrenmeye devam ederiz. Taksim'deki resim sergisine giden Tezel, Sami tarafından İsveçli iki turistin resim satın almak istediklerini öğrenir. Fakat sergiye gitmiş olan Tezel uzun bir süre beklemiş olmasına rağmen İsveçli turistleri görememiştir. Tezel Sami'nin turistlere kendi resimlerinden birini sattığını hatta onlar için elindeki yabayla tarlada çalışan bir köylü resmi çizdiğini düşünür. İlhan'dan düğün davetiyesi ve gidiş-dönüş uçak bileti almış olan Tezel uçak biletlerini havaalanında satar ve eline geçen parayla eğlenmek ister. Müşterilerinin Sami tarafından çalışıldığını düşünen Tezel onu ayıplar ve biletlerden edindiği parayla onunla eğlenmiş olabileceklerini söyler. Oktay'la evlenmesinin ardından bir resim sergisi açmış olan Tezel devrimci çevrelerle yakın ilişkiler kurmuştur. İlk eşi olan Mehmet'le birçok eyleme katılmıştır. Fakat devrimci çevrelerden gördüğü bütün ilgiyi eniştesi Ömer'e ve ablası Aysel'e borçludur. Ailesinden sürekli yardım görmüş ve kendini onlara karşı borçlu hissetmiş olan Tezel zaman içinde ailesinden uzaklaşmıştır. Soyu Osmanlı eşrafına dayanan bir annenin oğlu olan Oktay'la evlenmiş ve Kerem adında bir çocukları olmuştur. Dönemin önemli eylemlerinde yer almış olan iki karakter yeni yapılan Anayasayı bir zafer olarak nitelendirirler ve bununla övünürler. Fakat Tezel yapılan Anayasanın bir züğürt tesellisi olduğunu ve aslında hiçbir şey elde edemediklerini zaman içinde anlamıştır. Özgürlüğüne düşkünlüğü ve yaşadığı içsel bunalımlar nedeniyle Tezel Oktay'dan boşanma kararı alır. Fakat Oktay Tezel'in bu kararını anlayışla karşılar ve boşanmalarına rağmen ona maddi olarak daima destek olur. Tezel, Oktay'a ve ailesine maddi olarak bağımlı yaşamaktan bıkmıştır. Bir zamanlar inandığı ideolojiden ümidini keseli de uzun zaman olmuştur. Geçmişte düzenlediği bir resim sergisinde iki solcu tarafından devrimci resimler yapmadığı gerekçesiyle Tezel'e tokat atılmış ve yüzüne tükürülmüştür. Kendini yoldaşları tarafından ihanete uğramış gibi hisseden Tezel yaşamış olduğu bu olayı hiçbir zaman unutmamıştır. Zaman içinde Komünizmden Nihilizme evrilen dünya görüşü Tezel'in Mizantrop olmasına sebep olmuştur. İnsanlardan ve özellikle kendisinden nefret etmeye başlamıştır. İnandığı ideoloji uğruna öğrencilik yıllarında bir generali öldürmeyi veya kaçırmayı planlamış olan Tezel ile Oktay, zaman içinde nefret ettikleri burjuvalara dönüşmüşlerdir. Eşinden ayrılmasının ardından Oktay, Bodrum'a yerleşerek orada yaşayan ve kendisiyle aynı düşünceleri paylaşan insanlarla devrimcilik anılarını paylaşarak bir tür vicdani boşalma yaşamaktadır. Eşlerinden, sevgililerinden, ailesinden, yol arkadaşlarından ve

kendisinden umduğu hiçbir şeyi bulamamış olan Tezel tamamen kendi içine kapanmıştır. Muhtemel müşterilerini elinden aldığı için Sami'ye içten içe sitem eden Tezel, Ankara'ya giden otobüse binmiş ve mutsuz bir düşününün nasıl bir şey olduğunu kendi gözleriyle görmek istemiştir. Hayatının bir trajediden ziyade komedi olduğunu düşünmeye başlamış olan Tezel, otobüs yolculuğu sırasında kendi kendine gülmeğe başlar.

Tezel'in Hayal Kırıklıkları ve Londra'ya Gitmesi Tezel'le konuşmak isteyen Ömer, onun düşündeki kadife elbiseli bir kadına güldüğünü düşünür. Fakat Tezel Ömer'e hayatın çok daha gülünç olduğunu ve kadife elbiseli kadına gülmediğini söyler. Ömer Tezel'in hayatı sorgulayıp sorgulamadığını merak eder ve bu merakını dile getirir. Tezel, eşiyile bazı sorunlar yaşayan Ömer'e hala yakışıklı olduğunu söyler ve Aysel'le ne durumda olduklarını sorar. Kız öğrencileri tarafından da daima beğenilmiş olan ve Ayşen tarafından da beğenilen Ömer Tezel'e daha fazla yakınlık duyar. Onunla sohbet etmek için can atmaktadır. Ardından zamanda yeniden bir geriye dönüş gerçekleşir ve otobüs yolculuğu sırasında Tezel'in kendi geçmişinin muhakemesini yaptığı görülür. Sami'yle buluşamamış olan Tezel Cihangir'deki evine geri döner ve telefon rehberindeki bilgileri kontrol eder. Rehberi çeşitli isimlerle ve bilgilerle dolu olmasına rağmen kimse onu aramamaktadır ve Tezel ne kadar yalnız olduğunu daha derinden fark eder. Evin bakımsız ve düzensiz hali onun içinde bulunduğu ruh halini oldukça iyi yansıtmaktadır. Ablası Aysel'le aralarının neden bozulduğunu ve neden konuşmadıklarını düşünmeye başlar. Daima ablasına özenmiş ve ondan büyük yardımlar görmüş olan Tezel, zaman içinde insanlara olan güvenini tamamen yitirmiş ve inancını kaybetmiştir. İçine düşmüş olduğu durumdan kısmen de olsa ablasını suçlamaktadır. Geçmişte kısa bir süreliğine de olsa Londra'da bulunmuş olan Tezel oraya neden gittiğini ve neler yaşadığını anımsar. Kanlı Pazar'ın ardından bir gün Sami Tezel'in evine gelmiş ve ona bazı gizli bilgiler vereceğini söyleyerek radyonun sesini açmasını söylemiştir. Kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanmış olan dava arkadaşları bilinenden daha acımasız işkencelere maruz kalmış ve mağdurlar yaşadıklarını kaleme almışlardır. Sami Tezel'den Londra'ya gitmesini ve elindeki mektupları oradaki bir dostuna vermesini ister. Maddi durumu diğer dava arkadaşlarına göre daha iyi olan Tezel aynı zamanda örgütün güvenini de kazanmıştır. Tezel Sami'nin ricasını yerine getirmeyi kabul eder ve verilen mektuplarla birlikte birkaç günlüğüne Londra'ya gider. Londra'ya varan Tezel ertesi gün Sami'nin kadın dostuyla buluşur ve mahkumların mektuplarını ona verir. Fakat Tezel, mektupları okuyan kadının umursamazlığından ve mahkumların ızdıraplarını küçümsemesinden dolayı oldukça öfkelenir. Tezel kadının, geçmişte Avrupa'ya kaçmış olan Jön Türklerden birinin torunu ve onun bir burjuva olduğunu düşünür. Kadının umursamazlığına ve züppeliğine fazlasıyla sinirlenen Tezel, çay ikramı teklifini geri çevirerek oradan ayrılır. Londra'daki birkaç müzeyi gezip bazı tabloları inceledikten sonra yurda geri döner. Ablası Tezel'in idealistliğini, yardımseverliğini ve dayanışmacı ruhunu düşünen Tezel, ona gıpta etmesinin yanında aynı zamanda ona karşı öfke duymaktadır. Zira Aysel Tezel'e çoğu zaman ne kadar aciz olduğunu, yaşadığı hayal kırıklarını ve inançsızlığını hatırlatmaktadır. Bütün bunlara rağmen yolculuk sırasında tek temennisi ablasının düşüne katılması ve onu görmesidir.

Ömer'in İç Hesaplaşmaları Düşüne gönderilmiş olan çelenklerden birinin yere düşmesi üzerine Müjgan, endişe içinde çelenklerin olduğu tarafa doğru yönelir. Askeriyeden gönderilen çelenklerden birinin düştüğü düşünülür ve Müjgan için çelengin düşmesi silahlı kuvvetlerden birinin düşmesi gibidir. Çelengin düştüğünü gören Ömer, geçmişte vermiş olduğu siyasi mücadeleyi ve askeriyeye nasıl ters düştüklerini düşünür. Silahlı güçlerle uzun yıllar mücadele etmiş ve devletin baskısına karşı direnç göstermiş olan Ömer, sol çevrelerdeki saygınlığını ve ne kadar sevildiğini düşünür. Fakat ilerleyen dönemlerde cezaevine düşmesi ve İlhan tarafından mahkumiyetinden kurtulması sonucunda dava arkadaşlarının hatta Aysel'in bile gözünden düşmüştür. Kendini İlhan'a ve onunla aynı toplumsal sınıfa mensup olan kişilere borçlu hisseden Ömer düşüne katılmak zorunda olduğunu hissetmiştir. Engin'le Aysel'in arasında geçen ilişki öğrenciler, aileler ve herkes tarafından öğrenilmiştir. Ömer, Engin'e ve Aysel'e kızmak istemiş olsa da cezaevine düşmüş olan Engin'in gönderdiği mektupları okuduğunda kendi gençliğini hatırlamıştır. Ömer Engin'le empati kurar ve ona her ne kadar kızmak istese de bunu başaramaz. Ömer, Aysel'in ihaneti karşılığında Ayşen'i düşler ve onunla birlikte olarak yeniden gençlik yıllarındaki gibi hissedeceğini düşünür. Ağabeyiyle karşılaşmak istemeyen ve Ayşen'in Ercan'la zorunlu olarak evlendiğini bilen Aysel'in düşüne katılmamış olması bütün karakterlerde hayal kırıklığı yaratmıştır. Bir süre sonra Albay Ertürk'le eşi Gönül'ün mekana giriş yaptıkları görülür. Ertürk'ün ağabeyi olan Milletvekili Remzi, Aysel'in lise öğrenimi gördüğü yıllarda onu ailesinden istemiş fakat daha sonra Aysel'in Ali'yle görüştüğü dedikodularını duydukları için bu niyetinden vazgeçmiştir. Tezel Ömer'e şakacı bir üslupla Fitnat Hanım'ın Aysel'i Remzi'yle evlendirmemiş olmaktan pişmanlık duyduğunu söyler. Zira Remzi milletvekili olmuş ve önemli bir mevkide yer edinmiştir. Ömer Tezel'in esprili yaklaşımını anlayışla karşılar ve kendisinin gözden düşmüş bir profesör olduğunu yeniden

hatırlar. İlhan'ın kızı olan Ayşen'in kişiliğine ve dış görünümüne hayranlık duyan Ömer, gençlik yıllarında birçok kız öğrencisini kendisine aşık ettiğini hatırlar. Fakat Ömer kız öğrencilerinden hiçbiriyle birlikte olmamış ve onlara boş umutlar vermemiştir. Fakat Ayşen dünya görüşüyle de Ömer'in ilgisini fazlasıyla çeker. Zira bir protesto sırasında tutuklanmış olan Ayşen Tümgeneral Hayrettin Özkan sayesinde serbest bırakılmış ve onun bu iyiliği karşılığında oğlu Ercan'la evlenmek zorunda kalmıştır. Tarım Bakanlığında çalışan bir adam Ömer'in yanına gelir ve onun yapmış olduğu akademik çalışmalardan ziyadesiyle faydalandıklarını söyler. Adamın kızı olan Gül de Ayşen gibi tutuklanmış ve hala cezaevinde bulunmaktadır. Ayşen, ailesi ve çevresi sayesinde cezaevinden kurtulmuşken Tarım Bakanlığında çalışan adamın kızı Gül hala tutukludur. Ömer adama yardım etmek istese de elinden hiçbir şey gelmeyeceğinin farkındadır ve adamın yardım isteyen bakışlarını görmezlikten gelip konuyu değiştirmeye çalışır. Ardından reklamcıyla Oyuncu Semih Tezel'in yanına gelirler ve onun ressamlığını övmeye başlarlar. Reklamcı ve yardımcısı Semih, Ömer gibi toplumcuları küçümseyip hor görmektedirler. Zira burjuva sınıfına ve onun çıkarlarını koruyan devlete hizmet eden reklamcı, Ömer gibi düşünenlerden nefret etmektedirler.

Gönül'ün Sitemleri ve Korkuları Eşiyle birlikte düğüne katılmış olan Gönül, kıyafetinden dolayı dert yanmaktadır. Uzun zamandır eşi Ertürk'ten düğün için kıyafet almasını istemiş olan Gönül, kocasının kazandığı parayı hoyratça kullanması onu rahatsız etmektedir. 22 Şubat'ın ardından eşinin daha iyi bir mevkiye yükseleceğini düşünmüştür fakat bunun aksine Ertürk emekli edilmiştir. O günden sonra Ertürk Tümgeneral Hayrettin'e ve ağabeyi Remzi'ye muhtaç hale gelmiştir. Düğüne kürkle gitmek istemiş olan Gönül Ertürk'ün A.B.D.'de yaşayan ablası Ayten sayesinde istediği kürke sahip olmuştur. Fakat Ayten'e ve görümcelerine minnet etmek istemeyen Gönül, onların şımarıklığından ve ağızlarına düşmekten şikayetçidir. Nuriye'nin küçük oğlu olan Hakan Anarşist faaliyetlerin içinde yer aldığı için kolluk kuvvetleri tarafından aranmaktadır. Bundan dolayı Hakan kayıplara karışmıştır ve hiç kimse onun nerede olduğunu bilmemektedir. Gönül Hakan'ın Ayşen'i sevdiğini fakat onun ona bir türlü açıklamadığını söyler. Ağabeyinden, ailesinden ve bütün üst sınıf mensuplarından nefret eden Hakan'ın onları öldüreceği düşünülür.

İlhan'ın Endişeleri ve Rahatsızlığı Konyalı olan Gönül, çevresindeki şehirden ve üst sınıfa mensup olan insanların arasında ezilir. Kendisinin de bir şehirden ve onlar kadar burjuva olduğunu kanıtlamaya çalışır. Batı özentisi olan Ayten'in şımarıklığına ve kendini beğenmişliğine katlanamamaktadır. Düğüne katılan bir adam İlhan'ın yanına gider ve ikili birbirlerine fazlasıyla yakınlık göstererek şakalaşırlar. Ömer adamın İlhan'ın yakın dostlarından biri olduğunu anlar. Fakat diğerlerinin de gösterdiği yakın ilgiden adamın önemli biri olduğu oldukça açıktır. İlhan'la Müjgan adamın esprilerine ve el şakalarına katılarak gülerler. Onların bu durumunu gören Ayşen utanç içinde Ömer'e bakar ve bir arkadaşının arkasında saklanarak ona görünmemeye çalışır. Tezel hiçbir şeyi umursamıyormuş gibi içki içmeye devam eder. Aslında İlhan Ayşen'i Ercan'la evlendirmeyi hiç istememiştir. Fakat Hayrettin Paşa Ayşen'i hapishaneden kurtarıncaya onun Ercan'la evlenmesine göz yummuştur. İlhan Ayşen'in gerçekten istediği birisiyle evlenmesini çok arzulamıştır. Fakat İlhan kızının toplumcu ve Anarşist kesimlerle olan ilişkisinden de daima rahatsızlık duymuştur. Zira sol görüşlü kesimler İlhan'ı bir düşman olarak görmektedirler. Eşi Müjgan'ın umursamazlığı ve gösteriş düşkünlüğünden bıkmış olan İlhan ondan tiksiniyor. Bugün kızını bir paşa oğluyla evlendirdiği için sevinen Müjgan'ın yanlığı içinde olduğunu düşünür. Zira makamlar ve mevkiler geçicidir. İlhan, yakın gelecekte Hayrettin Paşa'yla Ercan'ın oldukça kötü durumda olabileceklerinin farkındadır. İlhan Ayşen'in mesut olmasını istemektedir. Ercan'ın kardeşi Hakan'ın düğünü silahla basabileceğini ve ailesinden birilerini öldürebileceğini duymuştur. İlhan Ayşen'in düğününde kan dökülmesinden endişe etmektedir.

Fitnat Hanım'ın Sorunları ve Yalnızlığı Oğlu İlhan'ı neşeli bir halde gören Fitnat Hanım çok mutlu olur. Düğüne katılan konuklar teker teker Fitnat Hanım'la selamlaşır ve onu tebrik ederler. Fakat Fitnat Hanım'a en çok yakınlık gösteren kişi Gönül olur. Fitnat Hanım'ın yanına oturan ve onunla sohbet eden Gönül ilgi odağı olur. Bir süre önce eşini kaybetmiş olan Fitnat Hanım çocuklarının bugün ki durumunu ve torununun düğününü göremeyen eşi için üzülür. Fakat bir yandan da eşinin bugünleri görmemiş olmasına sevinir. Zira Fitnat Hanım'ın çocukları uzun zamandır birbirleriyle yan yana gelmemiş hatta birbirlerine düşman kesilmişlerdir. Daha çok kızı Tezel için üzülen Fitnat Hanım, onun İstanbul'da nasıl yaşamını idame ettirdiğini ve evlendiği eşlerinden neden ayrıldığını sorgular. Kızının sürekli alkol tüketmesi ve mutsuz olması Fitnat Hanım'ı psikolojik olarak tüketir. Oğlu İlhan'ın sahip olduğu mevkiyi ve zenginliği gören Fitnat Hanım oldukça gururludur. İlhan Fitnat Hanım'a ev satın almış ve onunla sürekli ilgilenen Yusuf adında bir hizmetçi tutmuştur. Aysel'le İlhan arasındaki soğukluğu anlamakta güçlük çeken Fitnat Hanım hangisinin haklı olduğunu sorgulamaktadır. Statü açısından oldukça iyi bir yere gelmiş olan İlhan'ın haklı olduğunu düşünmek istese de bundan pek emin

değildir. Fitnat Hanım çocuklarını bir arada tutmak için elinden geleni yapmış ve onların her birinin düğüne katılmasını istemiştir. Fakat Aysel düğüne hiç gelmemiş ve Ömer'le Tezel konuklardan tamamen ayrı bir yerde oturmaktadırlar. Bayram günlerinde çocuklarını bir araya getirmeyi başarmış olan Fitnat Hanım, Aysel'le İlhan arasında yaşanan bir olay üzerine onları bir daha bir arada hiç görmemiştir. Bir bayram günü Fitnat Hanım'ın evinde toplanan kardeşlerden İlhan Aysel'in ideolojisiyle ve inançlarıyla dalga geçmiştir. İlhan'ın kendini beğenmişliğine ve fırsatçılığına daha fazla katlanamayan Aysel İlhan'a sert bir şekilde karşılık vermiş ve ikili bir daha hiçbir zaman yan yana gelmemişlerdir. Zaman zaman Fitnat Hanım Aysel'e hiç karışmayan Ömer'e kızmaktadır. Fakat Fitnat Hanım Ömer'in iyi bir karaktere sahip olduğunu bilmektedir onun kayınvalidesi olmaktan memnundur. Fitnat Hanım merhum eşi Salim Efendi'yle sürekli konuşmaktadır ve ona dert yanmaktadır.

Ömer'in Fitnat Hanım'la Konuşması ve Eski Öğrencisi Tuncer'le Karşılaşması Ağabeyinin düğmesini dikmek amacıyla Fitnat Hanım'ın yanından ayrılan Gönül'ü gören Ömer, yalnız başına kalmış olan kayınvalidesinin yanına gider. Ömer Fitnat Hanım'ı öz annesinden daha çok sevmiş fakat son zamanlarda birbirlerini pek göremez olmuşlardır. Fitnat Hanım'ın acılarını, bunalımlarını ve yalnızlığını fark etmiş olan Ömer onunla sohbet etmeye çalışır. Fakat Fitnat Hanım'ın Aysel'den bahsetmesi ve onun düğüne gelmesini istemesi karşısında herhangi bir karşılık vermez. Çünkü bu konu üzerine Ömer'in Fitnat Hanım'a vereceği herhangi bir cevabı yoktur. Ömer, Fitnat Hanım'ın boynundaki çiçeğin Tezel tarafından verildiğini ve altın kolyenin de İlhan tarafından hediye edildiğini öğrenir. Ömer Fitnat Hanım gibi mütevazı bir insana altın kolyeyi yakıştıramaz ve kendi içinden onu çıkarması gerektiğini düşünür. Fakat Fitnat Hanım'ın çocukları arasında ayırım yapmaması gerektiğinin farkındadır. Lakin Fitnat Hanım en çok Tezel'in vermiş olduğu çiçeğe çok sevinmiştir. Tezel tarafından gördüğü ilgi ve sevgi karşısında Fitnat Hanım farklı bir sevinç duyar. Ömer Fitnat Hanım'ın yanında ayrılmaya hazırlanırken Remzi'nin kızı Yıldız çıkagelir. Hemen ardından da Yıldız'ın eşi Tuncer gelir. Tuncer Ömer'in eski devrimci öğrencilerindendir. Fakültede birçok eylem düzenlemiş ve dava arkadaşlarına liderlik etmiş olan Tuncer, Ömer'in dersinde, kapitalist sistemin üniversitelerinde eğitim almak istemediklerini ve emperyalizmle mücadele etmelerinin gerektiğini söyleyip arkadaşlarını dersten çıkarmıştır. O zamanlar Ömer Tuncer'e karşı derin bir sempati beslemiştir. Fakat Ömer, devrimci öğrencilere peşinden gittikleri idealin ne kadar büyük sorumluluklar getireceğini anlatmaya çalışmıştır. Lozan'da doktora öğrencisi olan Tuncer Milletvekili Remzi'nin kızı Yıldız'la evlenmiştir. Tuncer, Ömer'i karşısında görünce bir zamanlar savaştığı kesimlerden birinin kızıyla evlenmiş olmaktan ve inançlarına ihanet ettiğini düşünerek utanır. Ömer, büyüyen her insan gibi Tuncer'in kendini kurtarmaya çalıştığını ve onun bu yüzden Yıldız'la evlendiğini anlamıştır. Tuncer Yıldız'la onu sevdiği için evlenmiş olduğunu söylese de Ömer Tuncer'e inanmaz. Fakat aynı zamanda Ömer Tuncer'i yargılamaz. Artık Tuncer'i ciddiye alamayan Ömer onu görmezlikten gelerek Yıldız'la sohbet etmeye devam eder. Tuncer Ömer'e içini dökmek için can atmaktadır.

Tuncer'in İç Hesaplaşmaları ve Ali Usta'nın Öğütleri Üniversite yıllarında devrimci hareketlere katılmış ve öğrenci gruplarına liderlik etmiş olan Tuncer'in en büyük amacı mevcut anamalcı dizgeyi alaşağı edip toplumcu bir düzenin inşasında rol oynamaktır. Bundan dolayı Tuncer yürüyüşler düzenler ve matbaada bildiriler yayımlar. Fakat kendisine bir aşk mektubu yazmış olan Yıldız'ın ilgisinden ve sevgisinden oldukça etkilenen Tuncer'in kafası karışır. Belediye başkanlığından milletvekilliğine yükselmiş olan Remzi'nin kızı Yıldız'la birlikte olmayı kabullenemese de zaman içinde Tuncer Yıldız'a aşık olur. Yıldız'ın ailesi Tuncer'in inandığı bütün toplumsal ve insani değerlerin karşısında yer almaktadır. Amcaları ve A.B.D.'de ticaret yapan halası Ayten'e karşı nefret besler. Yıldız'ın gerçek amacını öğrenmek isteyen Tuncer, onunla birlikte yoksulların yaşadığı muhitlerde gezinir ve devamlı olarak kendini anlatmaya çalışır. Yıldız tarafından gerçekten sevildiğini anlayan Tuncer zaman içinde kendini ona teslim eder. Tuncer, en çok saygı duyduğu ve görüşlerine değer verdiği elektrikçi dükkanı işleten Ali Usta'ya akıl danışmaya karar verir. Yirmili yaşlarında annesini ve kız kardeşini kaybetmiş olan Ali Usta, kız kardeşinin iki çocuğu olan Ahmet'le Murat'a tek başına bakmıştır. Gençlik yıllarından toplumsal ideolojilerin peşinden gitmiş olan Ali Usta daha sonra bütün hayatını yeğenlerine adamıştır. Yaşamış olduğu ekonomik sıkıntılar nedeniyle Ahmet'i polis okuluna göndermiştir. Fakat Ahmet'in üstlerinin emirlerini sorgulamayan ve onlara kendini beğendirmeye çalışan bir insana dönüştüğünü görmesi üzerine onu polis kolejine göndermiş olmaktan pişmanlık duyar. Ahmet'in aksine Murat'sa Ali Usta'nın daima övüldüğü ve gurur duyduğu bir karaktere dönüşmüştür. Ali Usta'nın atölyesine giden Tuncer ne yapması gerektiği konusunda ona akıl danışmak ister. Tuncer, dağa çıkmış olan ve sokaklarda mücadele veren arkadaşlarına ihanet edeceğini düşünmektedir. Fakat Ali Usta Tuncer'e, hayatına hem devrimci olarak hem de iyi bir sevgili olarak devam edebileceğini söyler. Ancak Ali Usta Tuncer'e Yıldız gibi kızların zenginliğe doymuş olduklarını ve onların daha çok devrimci ve eylemci erkeklere ilgi duyduklarını söyler. Kendisiyle derin bir iç

hesaplaşmaya giren Tuncer'in Ali Usta ve yeğenleriyle arası açılır. Yıldız'la birlikte olmasıyla birlikte zamanla devrimci reflekslerini kaybetmeye başlamış olan Tuncer, Lozan'a giderek doktora eğitimine başlamıştır. Almış olduğu eğitim süresince her ne kadar kendini devrimden sonrasına hazırlamakta olduğunu söylese de aslında kendini kandırmaktadır. Bir süre sonra kendi isteğiyle Yıldız'la nişanlanır ve evlenir. Tuncer için bireysel çıkarlar toplumsal özelemlerin önüne geçmiştir. Bunu kabullenmiş olan Tuncer düğün sırasında Ömer'in gözlerine bakamaz ve ondan utanır.

Düğündeki Gelişmeler ve Nuriye'nin Endişesi Yıldız Fitnat Hanım'a on beş yıldır A.B.D.'de yaşayan halası Ayten'in yaşamını ve yaşadıkları zorlukları anlatırken Ömer Tuncer'in durumunu ve onun Yıldız'la evlenmiş olmasından mutlu olup olmadığını düşünür. Ardından Ömer Tezel'in yanına gitmek için hareketlenir. Fakat o sırada Emekli Albay Ertürk'ün gözleriyle Tezel'i süzdüğünü ve onun yanına yaklaştığını görür. Ertürk'ün Tezel'in yanından ayrılmasının ardından Ömer Tezel'in yanına gider. Tezel Ömer'e biraz daha geç kalsaydı kendisini Ertürk'ün kucağına bırakmış olacağını söyler. Düğüne gelen konukları seyreden ikili bir yandan masanın altına içki bardaklarını istiflemektedirler. Tezel Ömer'e, kendisine olan özsaygısını kaybettiğini fakat ona saygı duyduğunu söyler. Ayşen'in mutsuzluğunu sezinleyen Ömer onun için üzülür. Düğüne Korgeneralin de katılmasının ardından İlhan ikilinin masasına gelir ve onları kendi masalarına davet eder. Bir an için Tezel İlhanların masasına doğru yönelir fakat askerlerle aynı masada bulunmaktan rahatsızlık duyacağını anlayan Tezel bu niyetinden vazgeçer. Nikah memurunun hala gelmemiş olması ve davette yaşanan bazı aksaklıklardan dolayı İlhan, organizatör olan Ertürk'e kızar. Bir an için İlhan Ertürk'ü Oyak şirketinin başına geçirmiş olmaktan pişmanlık duyar. Nikah şahidi olacak olan Namık da henüz mekana gelmemiştir. Paşaların bulunduğu masada Korgeneralin yapmış olduğu bir espriye en çok Tümgeneral Hayrettin Özkan güler. Eşinin kahkahaları karşısında irkilen Nuriye Hakan'ın düğünü basıp Ercan'ı öldürmesinden epey endişe duymaktadır. Sakin ve uysal bir karaktere sahip olan oğlu Hakan'ın öfkeli bir Anarşiste dönüşmüş olması Nuriye'yi oldukça şaşırtmıştır. Nuriye Hakan'ın düğünü basıp Ercan'ı vurmasından endişe duymaktadır. Genç kızlık dönemlerini düşünen Nuriye Hayrettin'le evlenmiş olmaktan ve iki çocuk dünyaya getirmiş olmaktan pişmanlık duyar. Nuriye, kendi iç huzuruna kavuşabilmek için bütün maddi imkanlarından feragat etmeye hazırdır. Nikah memurunun gelmesi ve şahitlerin yerlerini almaları üzerine Nuriye'nin endişesi daha da artar. Zira Nuriye Ayşen'i hiç sevmemiş ve onun istenildiği gibi bir gelin olabileceğini düşünmemektedir.

Nikahın Kıyılması ve Ertürk'ün Tezel'e Olan İlgisi Nikah masasında yerlerini alan kişileri izleyen Tezel, Fitnat Hanım'ın konuştuğu gencin kim olduğunu merak eder ve Ömer'e onun kim olduğunu sorar. Ömer Tezel'e Tuncer'in eski bir devrimci öğrenci olduğunu söyler. Almış olduğu bu bilgi üzerine Tezel elindeki bardağı yere atarak kırar ve genci daha yakından görmek için ona doğru yönelir. Kırılan bardak sesi konukları korkutur ve Nuriye Hakan'ın düğünü silahla bastığını ve etrafa ateş ettiğini zanneder. Fakat Tezel sesin kırılan bardaktan geldiğini ve endişelenecek bir durum olmadığını söyler. Şahitlerin ve nikah memurunun yerlerini almalarıyla birlikte Ercan'la Ayşen'in nikahı kıyılır. Ömer Ayşen'i gizlice izlemektedir. Gönül Ayşen'e, evet dedikten sonra Ercan'ın ayağına basmasını söyler. Nikahın kıyılmasının ardından Ömer, yaşanan olayı bir düğünden çok cenaze merasimine benzetir. Ertürk Tezel'in yanına gelir ve onunla kırıştırmaya çalışır. Ertürk'ün söylemlerine sinirlenen Tezel, ona gizlice içtiği viskiden kendisinin de istediğini söyler. Beklenenin aksine Ertürk Tezel'i terslemez ve ona istediği viskiden getirmek için hareketlenir. Kızının nikahını mutsuz bir şekilde izlemiş olan İlhan Ömer'den destek ister. Fakat Müjgan'ın yalnız olduğunu ve ağladığını görünce onun yanına gider.

Ertürk'ün Kore Anıları ve Sumida Adındaki Hayali Sevgilisi 5 Şubat 1952 tarihinde Birleşmiş Milletler İrtibat Subayı olarak Kore'ye gitmiş olan Ertürk birliğiyle birlikte Sugar Cone eteklerinde hücum emrini beklemektedir. Komutanın emriyle birlik hücumu geçer ve atılan havanlardan dolayı Ertürk ağır bir şekilde yaralanır. Kendine gelen Ertürk samanlarla dolu bir kamyonun arkasında olduğunu fark eder. Papa-San eteklerindeki esir kampına götürülen Ertürk A.B.D. askerlerinden biri olan Tommy'le aynı yerde kalır. Devleti yöneten mevcut hükümetin her konuda haklı olduğuna inanan Ertürk A.B.D.'yi fazlasıyla sevmektedir ve Komünizm düşmanıdır. Esir kampında verilen yemekleri beğenmeyen Tommy'e yemeğinin en iyi kısımlarını verir ve en kötü kısımları kendisi yer. Esir kampından kurtarılan Ertürk dinlenmesi amacıyla Tokyo'ya gönderilir. Tokyo'da tanıştığı Sumida adlı bir Japon kadına aşık olur. Oğlu Yılmaz'ın doğumu üzerine tuttuğu günlükte sürekli olarak ondan bahseder ve yasak aşkından dolayı ondan özür diler. Pi-Yong-Yang'a yeniden savaşması için gönderilen Ertürk'ün aklında yalnızca Sumida vardır ve Tokyo'ya gönderilip onunla görüşmeye can atmaktadır. Savaş sırasında Sumida'dan bir mektup alan Ertürk, savaşın ardından Fujiyama'ya gider ve her yerde Sumida'yı arar. Fakat Ertürk Sumida'yı aradığı hiçbir yerde bulamadan memleketine geri döner.

Ayşen'in İçsel Bunalımı Nikahın kıyılmasının ardından Ayşen, babaannesinin yanına onun elini öpmeye gelir. Fakat Fitnat Hanım uyuyakalmıştır. Tezel'le Ömer Ayşen'i tebrik ederler. Ayşen, teyzesi olan Tezel'i sevmektedir ve onun sevgisini kazanmak istemektedir. Ömer Tezel'e bakışlarıyla Ayşen'e iyi davranmasını rica ettiğini ifade eder. En sonunda Ömer Ayşen'i yanağından öper. Bu öpücük bir elveda öpücüğüdür. Ardından yeni evlenen çift Love Story şarkısı eşliğinde açılış dansına başlar. Dans esnasında Ayşen geçmiş ve şimdiki zamanın muhakemesini yapar. Sevmediği bir adamla zoraki bir evlilik yapan Ayşen, Ömer'in öptüğü yanaktaki izinin Ercan tarafından silindiğini hisseder. Ercan'la evlenerek eski inançlarını ve değerlerini tamamen reddettiğini kabullenen Ayşen derin bir vicdan azabı yaşamaktadır. Bir zamanlar ülkenin ve dünyanın geleceğini inşa etme konusunda toplumcu tartışmalara katılmış olan Ayşen, artık tamamen eşya ve meta üzerine konuşulacak bir hayat yaşayacaktır. Gül'ün babasıyla göz göze gelen Ayşen utanç içinde kalır. Ercan'la evlenerek kendini hapisten kurtarmış olan Ayşen, dava arkadaşı olan Gül'ü yüzüstü bıraktığını hisseder. Fakat Gül'ün babasının gülümsediğini ve onun tarafından izlenildiğini gören Ayşen buruk bir mutluluk yaşar. Tuncer'i görmesiyle birlikte yakın geçmişte katıldığı eylemleri ve toplantıları hatırlar. Uğur ve Tuncer haricinde hiçbir dava arkadaşı düğüne katılmamıştır. Kendini arkadaşlarına ihanet etmiş gibi hisseden Ayşen düğününde cenaze töreni yapılmıyormuş gibi hisseder. Bir an için Tezel ile Ömer tarafından kurtarılacağını hayal etmiş olan Ayşen oldukça müşkül bir durumdadır. Kendi düğününden tiksindir ve zaman hiç ilerlemiyormuş gibi hisseder. Ayşen'in Ercan'la evlenmeyi kabul etmesinin sebeplerinden biri de ailesinden intikam alma isteğidir. Annesi Müjgan kızının evlenmesinden gayet mutludur. Fakat babası İlhan herkese gülümsüyor olmasına rağmen içten içe buhran yaşamaktadır.

Ömer'le Tezel'in Düğün Sırasında Geri Planda Durmaları Tezel'le Ömer ikilisinin yanına gelen garson İlhan ve Müjgan çiftinin kendilerini masalarına çağırdıklarını söyler. Tezel masaya doğru yönelirken Ömer yüzünü yıkayıp geleceğini söyler. Tezel Ömer'e Ayşen'in kendisiyle dans etmeye can attığını ve geç kalmamasını söyler. Generallerle ve işadamlarıyla aynı masada bulunmak istemeyen Ömer yüzünü yavaşça yıkar ve derin düşüncelere dalar. Bir süre sonra Ömer Müjgan'ı karşısında bulur. Müjgan, düğün süresince yanlarına hiç gelmemiş olmalarına oldukça kızmış gibi görünmektedir.

Ayşen'in Yalnızlığı ve İç Hesaplaşmaları Öğrencilik yıllarında Anarşist çevrelerle sıkı ilişkiler kurmuş olan Ayşen, ders bitiminde annesi tarafından pahalı bir arabayla fakültenin önünden alınmasından dolayı arkadaşları tarafından dışlanır. Ayşen'e yalnızca Uğur sahip çıkar ve grup içerisinde onu koruyup kollar. Ayşen Müjgan'a fakülteye pahalı arabalarla ve kıyafetlerle gelmemesini aksi halde onu öldüreceğini söyler. Ailesi tarafından anlaşılamayan ve tamamen maddi çıkar ilişkileri çerçevesinde kurulmuş bir ailede büyümüş olan Ayşen oldukça mutsuzdur. İlhan Müjgan'la tamamen maddi çıkarlarını düşünerek evlenmiş ve onun çevresi sayesinde istediği arsaları satın alıp bankadan kredi çekebilmiştir. Böylesine bir ilişkinin meyvesi olan Ayşen ailesinden tamamen farklı bir yolda ilerlemeye karar verir. Uğur'un tutuklanması üzerine Ayşen günlerce ağlar fakat ailesi onun bu zor gününde yanında olmaz. Dereli ailesi Ayşen'i benzeştirmeye çalışmaktadır. Uğur'un tutuklanmasının ardından arkadaşları tarafından dışlanan Ayşen, kendisinin muhbir sanıldığını düşünür. Kendini kanıtlamak isteyen Ayşen, bir Amerikalının arabasına yapılacak sabotaj görevine gönüllü olur. Eylem sırasında Ayşen tutuklanır ve Tümgeneral Hayrettin Özkan sayesinde hapisten kurtulur.

Ayşen'in Kendini Cezalandırması Fakülte'deki arkadaşları tarafından dışlanan ve kendisine şüpheli gözlemlerle bakılan Ayşen, zaman zaman fakültede rastladığı Ömer'e sığınır. Küçüklüğünde ailesinin istediği gibi bir kız olmaya çalışan ve bütün ailenin toplandığı bir yemek masasında Aysel'e Engin'le görüştüğünü herkesin bildiğini söylemiş olan Ayşen, kendi akıl çağına eriştiği günden itibaren değişmeye ve teyzeleriyle eniştesi gibi olmaya başlamıştır. Ömer, hiçbir zaman Ayşen'i geri çevirmemiş ve kendisiyle konuşmak istediğinde onu daima samimiyetle karşılamıştır. Fakat İlhan'la Aysel'in aralarının soğuk olmasından dolayı Ayşen, teyzesiyle eniştesini istediği kadar tanıyamamıştır. Ayşen, teyzesi Aysel'i hem sevmektedir hem de kıskanmaktadır. Gül'ün hapisanede olmasını ve kendisinin ahlaksız bulunduğu bir anlaşmayla serbest bırakılmasını asla affedememektedir. Fakültede yalnız başına kaldığı her an Ercan'ı yanında bulan Ayşen ondan fazlasıyla sıkılmıştır. Ayşen Ercan'ın erkek kardeşi Hakan'ın kendisinden kaçtığını ve oldukça içe kapanık olduğunu fark eder. Bir gün durakta karşılaşan ikili ayaküstü konuşurlar. Ayşen Hakan'ın korkulacak biri değil yalnızca fazla içe dönük bir karaktere sahip olduğunu anlar. Ayşen, düzeni kontrol eden kişilerin aykırı sesleri aslında hücrelere değil kendi içlerine hapsetmeyi amaçladıklarını düşünür. Ayşen kapitalistlerin tamamen şüpheli, güvensiz ve kendi içine kapanık insanlar oluşturmaya çalıştıklarını düşünür. Ayşen, bütün ihanetlerin, samimiyetsizliklerin ve sevgisizliğin öcünü Ercan'la evlenmeyi kabul ederek almaya karar vermiştir. Ömer'le Aysel'in yeniden birbirlerine aşkla bakıp birbirlerine sarıldıklarını ve kendisine evlenmek için henüz çok genç olduğunu söylemelerini bekler. Fakat Aysel'in düğüne gelmemesi

üzerine Ayşen, teyzesi Tezel gibi kendini alkole vermek yerine Ercan'la evlenerek kendini cezalandırmayı tercih eder.

Ömer'in Aysel'le Tartışması ve Aysel'in Tutuklanması Alkolü fazla kaçıran Ömer, başını suyla ıslatarak kendine gelmeye çalışır. Bu sırada Aysel'le olan ilişkisindeki sorunları düşünür. Birbirlerine olan sevgilerinin ve saygılarının nasıl ve neden azaldığını anlamaya çalışır. Sarhoşluğun da etkisiyle iradesi kırılan Ömer zayıf düşer. Aysel'in daima çok güçlü bir karaktere sahip olduğunu ve hiçbir şey için gerçekten üzülmediğini düşünür. Kısmen de olsa Ayşen'in Ercan'la olan evliliğinden onu sorumlu tutar. Ömer Aysel'i telefonla arar ve uzun zamandır söylemek isteyip de söyleyemediği her şeyi anlatır. Ömer Aysel'e katı yürekli olduğunu söyler ve böyle bir zamanda nasıl çalışabildiğini sorar. Aysel Ömer'in sarhoş olduğunu anlar ve Tezel'le Ayşen'in durumunu sorarak konuyu değiştirmeye çalışır. Fakat Ömer Aysel'e isyan etmeye devam eder ve ona bağırmasına başlar. Bunun üzerine Aysel telefonu kapatır. Ömer'in bağırdığını duyan, sivil olarak görev yapan Ahmet bir sorun olup olmadığını sorar. Karşısındaki kişinin Ali Usta'nın yeğeni olan Ahmet olduğunu fark eden Ömer onun durumuna acır. Zira Ömer bütün polisleri güç sahiplerinin maşaları olarak görmektedir. İlhan ikilinin yanına gelir ve Ahmet'i oradan uzaklaştırdıktan sonra Ömer'i alıp davetlilerin yanına götürür. Oyun havaları eşliğinde dans eden davetlileri izleyen Ömer, hem davetlilerin utanılası hallerini hem de kendi geçmişini sorgular. Tamamen sarhoş olduğunu fark eden Ömer düğünden ayrılmaya karar verir ve çıkışa doğru hareketlenir. Bu sırada Tuncer Ömer'i durdurur ve onunla konuşmak istediğini söyler. Fakat Tuncer'in ne söyleyeceğini bilen Ömer kendi içinden ona isterse devrimci olmasını isterse Yıldız'la birlikte aşkını yaşamaya devam etmesini söyler. Ömer Tuncer'le konuşmadan çıkışa doğru yönelir. Merdivenleri inerken tökezleyen Ömer kahkahalar atarak gülmeye başlar. Bu sırada Tezel Ömer'in yanına endişeli bir halde gelir ve hemen gitmeleri gerektiğini söyler. Telefonla Ömer'e ulaşamamış olan Aysel Tezel'le görüşmüştür. Savcının kızı olan Anarşist Sevil Tezel'in yanına gitmiş ve polisler eve baskın yapıp Tezel'i evinde Anarşist gizlemekle suçlayarak sorgulamaya götürmüşlerdir. Bir süredir Sevil mensubu olduğu Anarşist örgülle birlikte şehir gerillasına hazırlanmaktadır. Bundan dolayı emniyet güçleri tarafından aranmaktadır. Artık eve gidemeyeceğini anlayan Ömer Tezel'le birlikte yolda yürümeye başlar. Ömer'in sözleri ve ses tonu Tezel'e güven verir. Tezel Ömer'e ona olan güveninden dolayı bu zamana kadar intihar etmediğini ve kendini içkiye verdiğini söyler. İkili karakola giderek Aysel'e yardım etmeye ve gerekirse ifade vermeye karar verirler. Bir taksiye binerek Anadolu Kulübü'nden uzaklaşırlar.

Temalar

Izdırap Ağaoğlu'nun *Bir Düşün Gecesi* adını verdiği romanında rol oynayan karakterler iç-monologlar aracılığıyla yaşamış oldukları hayal kırıklıklarını, bunalımları, acıları, üzüntüleri ve yalnızlığı dile getirirler. Özellikle Tezel adlı kadın karakterin "intihar etmeyeceksek içelim bari" sözü eserde verilmek istenen ana fikir niteliğindedir. Yazar daha eserin başında verilmek istenen iletiyi okura iletir. Özellikle ideolojik ve psikolojik özelemleriyle beklentilerine kavuşamamış olan Ömer, Tezel, Tuncer, Ayşen, Aysel ve Ali Usta gibi karakterler derin bir bunalım yaşarlar. Anarşist faaliyetlerin içinde yer almaktan dolayı tutuklanan Ayşen, Ercan'ın babası Tümgeneral Hayrettin Özkan tarafından kurtarılır ve onların bu iyiliği karşılığında Ayşen Ercan'la hiç istememesine rağmen evlenmek zorunda kalır. Aslında Ayşen Ercan'la evlenerek kendisini hiç anlayamamış olan ailesinden ve kendisinden intikam almaya çalışmaktadır. Geçmişte iki defa evlenmiş ve toplumcu örgütlerin içinde yer almış olan Tezel, yaşadığı hayal kırıklıkları nedeniyle bir Nihiliste dönüşmüş ve kendini alkole vermiştir. Anlatı kişilerinin kendi içlerinde yaşadığı ızdıraplar iç-monologlar aracılığıyla derinlemesine bir şekilde irdelenir. "Samimiyetin, güvenin olmadığı ve siyasi kutuplaşmaların yoğun yaşandığı bir ülkede, elbette kaçınılmaz bir gerçek olarak (yalnızlık olgusu belirir). Bu tema, ne acıdır ki hem zengininde, hem güç sahibi askeri otoritede, hem de hiçbir etkinliği olmayan zavallı ev hanımı rolünde karşımıza çıkan bireylerde kendisini göstermektedir" (Eronat 2004, 98).

Ötekileşme Bireyciliğin had safhaya ulaştığı bir toplumda kişiler kendi içlerine dönerler ve başkaları tarafından ötekileşmeye uğrarlar. Kendi benlikleri ve değerleri içinde kaybolmuş olan anlatı kişilerinden bazıları birbirlerini anlamaya çalışsalar da bunu başarmakta oldukça zorlanırlar. Eserde yardımcı rolü oynayan ya da engelleyici konumunda olan karakterlerse birbirlerini anlamaktan ziyade birbirlerini zor duruma sokmaya çalışırlar ve birbirlerini hor görürler. İdeolojik kutuplaşmanın da en üst seviyelere çıktığı toplumda karşıt görüşler birbirlerine asla tahammül edemezler ve sıcak ya da soğuk savaş halindedirler. 1970'li yılların Türkiye'sindeki toplumsal yapının her kesimine farklı açılardan eserde yer verilir. Her karakter farklı bir toplumsal tabakayı temsil etmektedir ve birbirleriyle ters görüşlere sahip olan karakterler birbirlerinden uzak dururlar hatta içten içe birbirlerine karşı nefret

beslerler. “Birbirlerini anlamak istemeyen aile fertleri, burunlarının dikine hareket eden eşler, kendilerini, kalıbı önceden belirlenmiş bir zümrenin temsilcisi sayan sermaye sahipleri, sağcı solcu diyerek kendilerini bir şablon içerisinde görmek isteyen üniversite öğrencileri, gayrimeşru bir yaşamı hayat felsefesi kabul edip aile mefhumuna uzak kalan sanat çevreleri, siyasi düşüncüyü, dayanışmanın önünde görmek isteyen ve birbirlerini düşman gözüyle gören kardeşler ve diğerleri, daima iletişim eksikliği içerisindeydiler” (Eronat 2004, 100).

Yabancılaşma Anlatının başkarakterleri olarak kabul edilebilecek Ömer, Aysel, Tezel ve Ayşen sahip oldukları statü, icra ettikleri meslekler ve yaşam tarzlarından dolayı aslında kentsoylu sınıfa mensup olan kişilerdir. Fakat söz konusu edilen karakterler mensubu oldukları toplumsal sınıfın değerlerini, dünya görüşünü ve reflekslerini reddederek emekçi sınıfın dünya görüşünü benimserler. Düşünsel olarak kendi sınıfına yabancılaşmış olan karakterler diğer sınıfın esenliği için gereken refleksleri gösterememiş ve gerektiği gibi eyleme geçememişlerdir. Zira zaman içinde karakterlerin bireysel çıkarları toplumsal özelemlerin ve beklentilerin önüne geçmiştir. Bireysel çıkarlar da toplumsal özelemler arasında derin içsel çatışmalar yaşayan karakterler her iki toplumsal sınıfa da tam olarak uyum sağlayamazlar. Mensubu oldukları toplumsal sınıfın değerlerini asla benimseyemeler de emekçi sınıfın değerlerinin tam olarak peşinden gidebilecek güçleri ve iradeleri de kalmamıştır. Bu durum başkarakterlerin derin içsel bunalımlar yaşamalarına ve tamamen kendi içlerine kapanmalarına sebep olur. “On iki bölümden oluşan *Bir Düşün Gecesi* kurgu, tema ve kişi kadrosu yönünden dikkate değer bir eserdir. Önemli bir edebiyat eleştirmeni olan Berna Moran, *Bir Düşün Gecesi*’ni 12 Mart romanları arasında kabul etmekle birlikte, hayal kırıklığına uğramış ve politikaya küsmüş devrimci küçük burjuva aydınının çıkmazına ve içine düştüğü bunalıma eğildiği için eseri 1980 sonra depolitize romana geçişin bir örneği olarak değerlendirmiştir” (Acar 2019, 36).

Toplumsal Sınıf “*Bir Düşün Gecesi*’nde, temsil ettiği ideolojinin çığırkanlığını yapan, daima bağırarak tipler yoktur. Ağaoğlu, romanda, Stendhal’ın “yol boyunca gezdirilen aynadır roman” (Moran, 1999, s. 39) sözünü hatırlatır biçimde, 1972’nin Türkiye’sine ait toplumun farklı katmanlarından kişileri aynı mekânda bir araya getirmiştir. Eser, bir yandan 1970’li yılların ilerici ve gerici tiplerini bir araya getirirken diğer yandan birkaç aydının birey olarak iç dünyalarında yaşadıkları sarsıntıyı irdemesi bakımından hem panoramik hem dramatik bir romandır” (Acar 2019, 37). “Hemen hemen bütün kişiler kategorilere ayrılmıştır. Bazıları buldukları yerleri muhafaza etme endişesi taşıırken, bazıları bir üst sınıfa geçip zengin ve güçlü olmanın hayallerini kurarlar. Kimi zaman da buldukları refah ortamını, yoksulluğa tercih edenler de yok değildir. Bu belirlediğimiz kategorilere “sınıf değiştirmenin utancını yaşayan Tuncer’le, sınıf değiştirememenin acısını yaşayan Ayşen’i örnek olarak gösterebiliriz. Sınıflar arası çatışmanın, diğer bir deyişle kategorileşmiş toplumun, birbirlerine karşı kurmak istedikleri üstünlük egosunun en büyüleyici sahnesi, bir zamanların hızlı devrimcisi Tuncer’in bir milletvekili kızına aşık olması neticesinde, soluğu Ali Usta gibi güngörmüş bir bilge kişinin yanına gitmesinde ve onunla girdiği diyalogda yaşanır” (Eronat 2004, 105). Emek ve sermaye çatışması eserde yer alan belirli grupların bilinç akışlarıyla derinlemesine irdelenmiştir.

Arayış Anlatıda rol oynayan her karakter yaşadıkları hayal kırıklıklarından ve bunalımlardan kurtulabilmek için içsel bir hesaplaşmaya girerler. İnsancıl değerlerin önem kazandığı ve herkesin bu değerlere riayet ettiği bir toplumsal düzende yaşamak başkarakterlerin en büyük arzusudur. Fakat bunu gerçekleştirmek konusunda bütün umutlarını kaybetmiş olan başkarakterler kendilerini tamamen Nihilizme bırakmış ve çoğu zaman ölmeyi dilemektedirler. İçine düşmüş oldukları bunalımdan kurtulmanın yollarını arayan karakterlerden bazıları kendilerini kandırırken bazıları da acı gerçeklerle yüzleşme cesaretini gösterir. “Özgürlüğün kişi bazında ne kadar önem arz ettiği ve bu kavrama ne kadar değer biçildiği sanırım dünya evine girmeye hazırlanan Ayşen’in geçmişte tutuklu kaldığı günleri hatırlayarak şu düşüncelere dalmasında oldukça çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır: “... Kime söylesem benim o koşuştaki yirmi günümün, ömrümün en özgür yirmi günü olduğuna inanmaz” (Ağaoğlu 2005, 255). Kısacası özgürlük; düşün ortamında en mutlu, en müreffeh, en özgür, en bohem görülenin de bile aranan ama kavuşulması oldukça zor olan bir arzu olarak kendisi hissettirmektedir” (Eronat 2004, 107).

Kişi İncelemesi

Ömer (Açık/Duygusal) Bir işadamı olan İlhan sayesinde hapis yatmaktan kurtulmuş olan Ömer, gözden düşmüş bir öğretim üyesidir. Eşi Aysel tarafından Engin adlı bir öğrenciyle aldatıldığının farkında olan Ömer, yirmi yıldır evli olduğu eşiyile neden aralarının açıldığını ve onun yaşadığı değişimi sorgular. Eşinin yeğeni olan Ayşen tarafından sevildiğinin ve ilgi gördüğünün farkında olan Ömer,

gençlik yıllarına özlem duyar ve eskisi gibi ateşli bir idealist olabilmeyi arzular. Yaşamış olduğu hayal kırıklıkları ve eşi tarafından aldatılmış olmak Ömer'i psikolojik bir bunalıma sokar ve eşinin kız kardeşi olan Tezel'le düğün süresi boyunca alkol tüketir. Eserde yer alan bütün karakterler ilk önce Ömer'in öznel izlenimlerinin süzgecinden geçirilerek aktarılır. "Dar Zamanlar üçlemesinin ilk romanında iş seyahatleri yapan, disiplinli ve çalışkan bir araştırmacı olarak karşımıza çıkan Ömer, bu romanda gözlemci bir başkişi konumundadır. Anadolu Kulübü'nde gerçekleşen düğün Ömer'in bakış açısıyla verilmiştir. (...) Ömer, romanda karısı Aysel tarafından genç bir öğrenciyle aldatılmanın sarsıntısını yaşayan gözden düşmüş bir akademisyen olarak ele alınmıştır. Aslında onun yaşadığı sarsıntı çok yönlüdür. Yalnız karısıyla olan monoton ilişkide yediği ihanet darbesi değil kariyerinde ve düşünce sisteminde yaşadığı krizler de onun bunalımlı bir görüntü çizmesinde etkili olmuştur. 1970'li yılların siyasi ortamında taşıdığı sosyalist profesör kimliği onun işinden atılmasına ve tutuklanmasına neden olmuştur. Tutukluluktan son derece kolay kurtulması karısıyla olan ilişkisinde, sosyalist çevrede ve devrimci öğrenciler nezdinde Ömer'in gözden düşmesine zemin hazırlamıştır" (Acar 2019, 38-39).

Yardımsız Düğün sırasında bunalımlı bir ruh halinde olduğunu fark ettiği Tezel'e yardım etmek ve onu dinlemek ister: "İntihar etmeyeceksek içelim bari! Tezel'in yardımına koşmam gerek. Sözü buraya getirmesine kıyamayacak, bunu söylerken alaylı, vurdumduymaz gülüşüne katılamayacak ya da Tezel'i anlamaya çalışamayacak kadar yorgunum. Bunun da adı, başkalarının anlık dileklerini anında yerine getirmek olmalı. Bir ot. Bir dal. Esinti çıkarsa kımıldar. Yağmurda ıslanır. Güneşte başını ışığa uzatır, pırıldar" (Ağaoğlu 2005, 11).

Takıntılı Çevresinde olup biten olayları ve karakterleri derinlemesine gözlemleyen ve yorumlayan Ömer, yaşamış olduğu bunalımlar nedeniyle oldukça takıntılı bir hal almıştır: "Allah kahretsin!" diyor Tezel yeniden. "Allah kahretsin!.." Peki ben kulübün, ortada bir dikdörtgeni boş bırakarak duvardan duvara çekilmiş kan kırmızısı halılarına bakarken mi yakalandım? Gözlerim bir ara giriş kapısındaki karşılayıcılara, –Ayşen'e değil canım, neden Ayşen'e olsun?– en çok da Ayşen'in annesi Müjgân'a takıldı sanıyordum. İster istemez. Garsonlardan birini aranırken elbet. Elbet ister istemez. Tezel'se boş durduğumu sanıyor. Boş durur muyum? Durmuyorum. Doğrusu Tezel'in bir garson ele geçirmekte, bir kadeh içki bulmakta bile ne denli beceriksiz olduğumu düşünmesini istemem" (Ağaoğlu 2005, 12).

Özgüvensiz Yaşamış olduğu bunalımlar ve olumsuz olaylar Ömer'in tamamen kendi içine kapanmasına sebep olmuş ve özgüvenini kırmıştır: "Allah kahretsin! Şu gelene bak, şu kürek mahkûmuna!" Tezel'in, içkisi dışında bir şey düşünüyorsa, hep benimle ilintili, üstelik beni küçültücü şeyler düşündüğünü sanmam ne saçma! Kötü. Demek kendime güvenim sıfır. Çarkına okunmuş bir profesörüm demek? Aysel söyleyince kızmıştım. Demek bu başarılı mı? "En sonunda Generalin oğluna 'peki' diyen Ayşen gibisin Ömer, başka ne? Ama Ayşen çocuk daha... Ayrıca, başka türlü olması da pek beklenemezdi... O çevrede, öyle bir baba, öyle bir ana ile... Sarsıldık, sallandık, doğru. Ne ki... Yok, böyle konuşmam. Seninle böyle konuşmak... Buna izin verme Ömer. Saçmalatma beni şimdi..." (Ağaoğlu 2005, 13).

Düşünceli Bütün olumsuzluklara rağmen sakin kalmaya çalışan Ömer Ayşen'in düğününe katılmaya karar vermiş ve onu kırmak istememiştir: "(...) dengeli bilim adamı oluşum, yirmi iki yaşında güzel bir kızın bana tutkunluğunu sezmemden gizli bir sevinç duymama da engel değil. Değilmiş işte. Aysel'le tartışmayı kısa kesmemin nedeni bu sevinci kendimden bile gizlemem miydi acaba? Ayşen sıranın en ucunda duruyor. Burdan bütününü görünmüyor şimdi. Bazan iyice görünmez oluyor hatta. "Ayşen'imi kırma Ömer!" Ana sesi. Bu ana sesi Müjgân'ınki bile olsa, yürekte inandırıcı ve nedense güvercinsi. Gurklayan. "Beni kırma," demesi yetmedi. "Ayşen'imi kırma'yı da ekledi. "Ayşen kırgın bir gelin. Minicik bir kırgın gelin. Amaan, umurumun teki değil Ömer! İçkim nerde?" (Ağaoğlu 2005, 15).

Özgüvenli Ömer, öğrencileri, tanıdıkları ve sevdikleri tarafından saygı gören, güvenilen bir karakterdir: "Uzattığım bardağı çarçabuk yarılarken söylüyor bunu. Bir çeyrek saattir yalnız içki tepsilerini gözetlemiyor mu? Dört dizi altın zincir takınmış kadını seçişi bile, geciken içkiye karşı kendini oyalamak değil miydi? Soruyor bir de. Eskiden içmezmişim pek. Pek içmezdim, evet. Ne olmuş? İnsanlar değişir. Her bir biçimde. Her bir yöne doğru. Son yıllar hele, pek içmiyordum. Kafamdan, bilgimden başkaları daha iyi yararlanabilsinler diye. Sigarayı da bırakmıştım hatta. Beynimi uyuşturuyordu. Oysa benim iri beynim başkalarına gerekli. Bu nedenle, başkaları adına sigarayı bırakmak için verilen savaş da var" (Ağaoğlu 2005, 18).

Mutlu Ayşen tarafından beğenilmek ve ilgi görmek Ömer'i gençlik yıllarına götürür ve onu mutlu eder: "Bu çocuk zırlaması da ne? Bir bu eksiktil'sine uygun bir karşılık arıyordum, Ayşen'in yüzünü seçtim. Şu an beni görmesine fırsatı olmasa da seziyorum akli fikri bende. Aslında öyle olsun istiyorum. Nikâh kartını bize getirdiği gün ayırdettiğim şey nedeniyle duyguları uyandırılmış bir delikanlıyım. Daha önceleri kaç kez, öğrencim nice genç kızın, karşımda yürek çarpıntılarına yakalandığını sezmiştim, ama bir türlü delikanlılaşmamıştım" (Ağaoğlu 2005, 63).

Açık Ömer, açık karakter başlığı altında bulunan neredeyse bütün kişilik özelliklerine sahiptir: "Önümden pek çok öğrenci geçti. Hâlâ da geçiyor. Pek çoğunu sevdim. Pek çoğunun toyluklarını sevecenlikle karşıladım. Bir kez, Tuncer'in "İn aşağı, in aşağı!.."lara öncülük ettiği gün dışında, gerçek bir öfke duymadım çoğuna. Hepsini tek tek anlamaya çalıştım. Nicesine, yaşamı kuramsal kitaplardan indirerek tanıtmaya çabaladım. Sayılarla, örneklerle... Sayılar, örnekler yetmezse, bir sistemi açıklamaya yeterli değilse bu sayılar, belgeler, örnekler; şiirlere, romanlara da başvurdum. Tek tek insanlara bile. Tek tek... Bunların içinde pek az öğrencim bana öğretmenlik de etmiştir. Pek az gençten pek çok şey öğrendim. Seve seve, sevine sevine. Ama yaşamasını bildikleriyle özümlemiş, öğrenebildiğini insanlığını yedirmiş; kendini sınava çekmeden başkalarını sınamaya kalkmayan, kendini anlatmada gösterdiği acemilikleri bile tam kendisi olan; şimdi bulunduğu yerde sahiciliği belirgin çok ender gençlerden biriydi Engin benim için" (Ağaoğlu 2005, 72).

Öz Eleştirel "Ayşen'in bana eğiliminden ötürü anlayışlı olmak yerine, yüreğimde derin bir sevinç besliyorum. Burada oluşum Ayşen'i sevindirmekten öte kendimi sevindirmek için. Aysel bunu anlamış olabilir mi? Olur. Akıl yolundan geçmedik hiçbir şey kalmadı onun için artık, hiç. Soluk alacak bir yer olsa. Bir balkon. Bir pencere önü. Öyle bir yer yok. Salt Ayşen'in günler önceki, "Size hayranım Ömer Abi, ama çoktandır hayranlıktan öte bir şey duyuyorum size karşı" diyen titrek sesi" (Ağaoğlu 2005, 210).

Duyarlı Bir an için Fitnat Hanım'ın İlhan'ın hediye ettiği kolyeyi çıkarması gerektiğini düşünür. Fakat hemen ardından bir annenin çocukları arasında ayırım yapamayacağını hatırlar: "Neden "Yok canım, yok canım" diyorum? O zaman zinciri çıkarın, gül kalsın, diyebilirim oysa. Ama diyemedim işte. –Et tırnaktan ayrılır mı?– Fitnat hanımın etini tırnağından ayırmaya kalkmak olur bu şimdi. İşkence... O kasaplar, o cellâtlar, o uşaklar, o karanlık suratlılar; adına işkenceci denenerler, ellerine düşürdükleri kimselerin hangi anda en çok neye karşı duyarlı olduklarını tek tek bilebilselerdi, işlerinde çok daha büyük başarı sağlardı. Neyse ki, bir köpek kimin neden korktuğunu ne kadar bilebilirse, ancak o kadar bilebiliyorlar. Herkese ayrı biçimde havlıyor, ama dişlerini aynı biçimde geçiriyorlar. Bu nedenle bana orda yapılanlar, içerdeki o ulumalar vızgeldi de, çıkınca... Ama çıkınca?.. Ne olsa dışarı, insanlar arasına çıktığına inanıyor kişi..." (Ağaoğlu 2005, 100).

Tezel (Açık/Duygusal) Tezel, kendini Nihilizmde kaybeden daha otuzlarının başında genç bir ressamdır. Hayata ve burjuva insanlara değer vermez. Ayşen'in düşününden dolayı bazı aile üyeleriyle de karşılaşmak zorunda kaldığı için mutsuzdur. Kendini alkole veren Tezel, bunalımlı ve dengesiz tavırlar sergiler. Düşün boyunca Ömer'le konuşur ve en sonunda düşününden de onunla ayrılır. İki defa evlenmiş ve gençliğinde toplumcu ideolojilerin savunuculuğunu yapmış olan Tezel, yaşamış olduğu hayal kırıklıkları nedeniyle kendisini hiçliğe teslim etmiş ve devamlı olarak intihar etmeyi düşünmektedir. İntihar edecek cesareti kendisinde bulamadığı ve annesi gibi bazı aile üyelerini üzmemek istemediği için kendini alkole vermiştir. "Tezel devrimci tavrı nedeniyle otorite tarafından hiç baskıya maruz kalmamıştır. O, her şeye karşı uyumsuz olduğu gibi içinde bulunduğu ideolojiye de uyumsuzdur. Kendi varlığını herhangi bir otoriteye vakfetmek onun mizacına uygun değildir. Zaten iki devrimciden yediği tokattan sonra sanat ve ideoloji ikileminde bir buhran yaşamıştır. Taksim'deki sanat galerisini ziyaret eden iki genç, Tezel'in resimlerinin önünde durmuş, resimler fabrikaları ve işçi sınıfını konu edinmediği için onunla tartışmış ve ona saldırmışlardır. Kendisine tokat atan ve yüzüne tüküren bu iki genç Tezel'in sonraki yaşamı üzerinde bir kırılma noktası olmuştur. Tezel, devrimci ideolojiyi ve kendi sanat çabasını bu olaydan sonra sorgulamaya başlamıştır. (...) Tezel'le Aysel arasındaki soğukluğun nedeni bellidir. Tezel, ihtiyaç duyduğu her an kendisine yardım eden Aysel'in koruyuculuğundan kurtulma gayretindedir. Eğitiminde, geçiminde ve savunduğu ideolojide Aysel'in katkısı oldukça büyüktür. Sarhoş olup bacağını kırdığında bile yardımına Aysel koşmuştur. Son zamanlarda, Tezel bu çok yönlü koruyuculuğu reddeden bir mektup yazmış ve Aysel'i küstürmüştür. Kendisini sınırlayan bu koruyuculuktan bir ölçüde kurtulan Tezel, romanın sonunda bir devrimciyi saklamak suçundan tutuklanan Aysel'e yardım etme fırsatı bulmuştur. Ama onun buna pek niyeti yoktur. Tezel'in aklından geçen tek şey içki içmektir" (Acar 2019, 46-48).

Bunalımlı Geçmişte almış olduğu darbelerden ve yaşadığı hayal kırıklarından dolayı Tezel sinirsel olarak derin bir bunalım yaşamaktadır: “İntihar etmeyeceksek içelim bari!” Tezel. Az önce devetabanının dibine bıraktığı içki bardağından boşalan eli titriyor. Ailenin anlayışlı damadı olarak hemen Tezel’in yardımına koşmam gerek. Tezel ne anlayışlı, ne de dengeli olmak zorunda. Titreyen ellerini koltukaltlarına sokuyor. Boşalan bardağına yeniden sarılmamak, o bardağı alıp yere çalmamak için yapıyor bunu. Bulunduğu yerle bir gece için uyum sağlama adına gösterebileceği tek özen bu: Onu da kötüye kullanmayın sakın!.. Benim sabrımı taşırmayın. Hadi Ömer!.. Çabuk ol. Bul şunlardan birini! Nereye kayboldular tepsileri dolaştıranlar? “Allah kahretsin! Bilsen gelmezdim. Doğru dürüst içki de vermeyeceklerse, ne işim var benim bu yaşama fukaralarının töreninde?” (Ağaoğlu 2005, 11).

Yalnız Tezel kendini tamamen yalnız ve çaresiz hissetmektedir. İçinde bulunduğu ruh hali onu fizyolojik olarak da etkilemektedir: “Tezel, koltukaltlarında tutukladığı ellerini tam özgür bırakıyordu, durdu. Şimdi iyice eziyor o elleri koltukaltlarında. Bu yeryüzüyle onu uyuma zorlayacak tek kişi kaldıysa ortada, onun da şimdi burda, Ömer olduğunu düşünerek. İyi ki Aysel yok, diyerek. Eziyor ellerini koltukaltlarında. O elleri titrememeye çağırıyor” (Ağaoğlu 2005, 12).

İçe Dönük İnsanlara tamamen şüpheli bir gözle bakan Tezel onlardan nefret eder hale gelmiş ve bir mizanropa dönüşmüştür: “Tezel, artık nerdeyse, benim elimde iki bardakla dönüşüme değil de, yanına dönüşüme seviniyor. Sanki yokluğumda biri ona, bluzunuz ne güzel, nerden aldınız, diye sormuş, o da bunu iyi kötü yanıtlamak zorunda kalmış. Ya da Gönül hanım geçmiş bir kez daha yanından. Gitmeden bize de buyrun, buyurmazsanız valla üzülürüm, demiş. Misafirlerimizi siz de karşılaşıyorsunuz. Sizi televizyonda gören bana soruyor. Buyrun gidelim, burda bir komşularımız var, onların yanına götürüyem, pek merak ediyorlar, benim kız da öyle, şimdi telâşem biraz azalsın da getireceğim zaten, demiş de olabilir daha kötüsü. Çünkü “Bana ne bu yaşama fukaralarının düğününden!” sözü tuzla buz olmuş gibi duruyor” (Ağaoğlu 2005, 18).

Karamsar “Allah kahretsin, burada da ciddileşiyorlar artık. “Ne oldu, ne olacak?” gibi sorular soruyorlar birbirlerine. Güzel, ölmez fıkraları anlatanlar gittikçe azalıyor. Anlatıyorlarsa da, en çok Cumhurbaşkanı üstüne anlatıyorlar. Yarın unutup gidecekler. Biri akıl bile ediyor bunu. “Yahu, şunları bir deftere geçiresek, yarın unutup gideceğiz,” diyor. Bunu bile kendine iş ediniyor. Deftere geçirilerek anımsanan şeylerden bir hayır gelirmiş gibi. Hele bu anımsamak, unutmamak istekleri yok mu, iyice canımı sıkıyor. Babalarının fotoğraf biriktirmeleriyle, yıllar sonra da o fotoğraflara dönüp dönüp “Bak ben neydim!” demeleriyle matrak geçiyorlar ya, şimdi bunlar babalarından gülünç. Gülünç olan her şeyi bile bile gülünç kalmak! Anımsamak, gözden geçirmek, derlenip toparlanmayı çağırır. Demek bunlar hâlâ tutunacak bir yer, ayaklarını basacak bir toprak istiyorlar! İçkini içersin, hiçliğe bakarsın, kendi hiçliğini görürsün; hiçbir şey, hiçbir biçimde canını sıkamaz olur” (Ağaoğlu 2005, 22).

Sitemkar Hiç gitmek istemediği düğün için hazırlık yapan Tezel, kendindeki değişimi fark eder ve kendine sitem eder: “Ulan, bunu bile yaptın Tezel! Özel bluz aldın o allahın belâsı düğün için. Bir ana hatırına olsa hadi neyse... İşi gücü kazanç zamanını kollayıp üstüne atlamak olan İlhan’la bütün utanma duygularını senin için harcayan korkunç yenge Müjgân için değer miydi be? Ayşen’leri de ne biçim bir kız, doğru dürüst tanıyamadık ya... Aldırma. Düşünmek yasak. Sen öyle aile virvirlerine kafanı yoracak biri misin be? Hadi, atla bakalım. Şu lahmacun kokularından bir an önce uzaklaşalım” (Ağaoğlu 2005, 23).

İdealist Gençlik yıllarında inandığı ideoloji uğruna emek vermiş ve işkence görmüştür: “Savaşım doğrusu. Oysa ben savaş gönüllüsü olmamaya bir kez karar vermemiş miydim? Büyüklerimin hep iyi düşlerle yatıp kötü sabahlarla kalktıklarını göre göre, kız sen uyurken de bunal, uyanınca daha az bunalmış olursun, diye öğütler verirdim kendime. Elbet on sekizimde, Akademi’ye kapağı atarken değil. Akademi’ye kapağı atarken sırtımda daha Kızılay’da yediğim copların sancısı vardı. Gözlerimde göz yaşartıcı bombaların kırmızılığı... Akademi’nin yolunu tutarken ise ‘Nasılmış?’ havalarıydım” (Ağaoğlu 2005, 25).

Umutsuz Kendisi gibi iki devrimci tarafından şiddete maruz kalması ve resimlerinin bozulması üzerine umudunu tamamen kaybetmiştir: “Tanrım, tanrı mısın neysen, –yoksun ya– eğer yerini tutacak başka bir şey varsa, peki öyle olsun, sen varsan koru resimlerimi! Koru beni, aklımlı. Beni genç yaşımda katil etme! Ben bu resimlere, sabahlara dek kırpmadan gözümü, inancımı koyuyorum. Geleceğe ve geleceğin daha güzel olacağına, —Tanrı mısın nesin işte— bunu senin bile engelleyemeyeceğine değin inancımı. Bu resimler güzelse, yalnız bunun için de güzel değil. Bu

resimler güzelse, düşüncem güzel olduğu için güzel, düşüncem güzelse bu resimler güzel olduğu için...” (Ağaoğlu 2005, 35).

Duyarlı “Seni sayardım Ömer. Senden çekinirdim hatta... Sana, seni sevdiğimi de söyledim ama, sever miydim? Sevmezdim galiba. Seni kuru, fazla serinkanlı bulurdum. Sesinde hep öğüt vermeye hazır bir tınlama olurdu. Bu beni ürkütürdü. Bu gece elime geçeni seçmeden içtimse, belki de senden bana geçen o ürküntüden korunmak içindir... Bilmiyorum. Beni suçlamana izin vermemek içindir... Sana karşı da önüme küstahlıkla örülmüş bir savunu kalesi çekmek için... Az önce, ‘İlkin Aysel’in izini bulalım’ derken sen, Sesin çok değişik çıktı. Ardından söylediklerinde de... Bildiğim sesinin çok dışında bir tınlaması vardı. Yüzüne bakıyorum; öğüt verici değilsin. Bana öyle geliyor ki – elbet yine içeceğim, hep içeceğim ama–, şu andaki sesin ve yüzün varoldukça, içerek içmeyerek dayanmak zorundayım. Dayanmak... Utanıyorum!..” (Ağaoğlu 2005, 227).

İlhan (Kapalı/Asosyal) “Ölmeye Yatmak’tan tanıdığımız İlhan, ilk gençlik yıllarındaki milliyetçilik hevesinden uzaklaşmış, üniversiteyi bitirip avukat olmuş, evlenmiş, özel sektörde kendini geliştirmiş, siyasi otoriteyle yakınlık kurmuş ve zengin bir iş adamı hüviyeti kazanmıştır. Eşi, Müjgan’dır. Romanın temel olayı olan düşün, onun kızı Ayşen ile damadı Ercan arasında gerçekleşmektedir. Dünürü, Tümgeneral Hayrettin Özkan’dır. Üçlemenin ilk romanında, Salim Efendi’nin geleceğinden endişe duyduğu, milliyetçi düşüncelerden dolayı başını belaya sokmasından korktuğu İlhan, bu romanda oldukça varlıklı, nüfuzlu bir karakter olarak, İlhan Dereli olarak karşımıza çıkmaktadır. O, inşaat sektöründe oldukça ilerlemiş, ün yapmıştır. Ardı ardına mülk yapıp satmaktadır. Finans kaynağı olarak, şimdilerde banka müdürü olan köylüsü Namık’ı kullanmaktadır. Namık ona acele kredi bulmakta, İlhan da karşılık olarak ona daire veya arsa ayarlamaktadır” (Acar 2019, 53). “(...) İlhan, zenginliğin timsalidir. Her şeyi paranın gücü ile elde etmeye alışmıştır. Kızını, hapisten kurtardığı için Tümgeneral Hayrettin Özkan’ın oğlu Ercan’a istemeye istemeye vermek zorunda kalmıştır. Zenginliğinden başka bir değere sahip olmamanın sıkıntısı içerisinde. Aile bağlarını güçlü kılamamış, elindeki maddi gücü en başta yakınlarının mutluluğu için değerlendirememiştir. (...) İlhan kendisini nereye koyacağını bilmeyen, çocuğunun ve karısının davranışlarını kontrol edemeyen, sadece paranın rüzgarında savrulup, ona yelken açabilen biri olarak karşımıza çıkıyor” (Eronat 2004, 92-93).

Tatminsiz Yaşı ilerledikçe ailesinin içinde bulunduğu durum ve kız kardeşleriyle olan olumsuz ilişkisi onu üzmeğe başlamıştır: “(...) Acıklı bir gündü doğrusu. Bir kez, İstanbul’a geldiğinde, bir dolu içtikten, zilzurna olduktan sonra, gelip beni bulmuş, efkarlanıp: “Yahu Tezel, niye böyle darmaduman olduk be? Neyimiz eksik?” diye sormuştu. “Düşman kardeşlere döndük”, demiş, ağlamaya başlamıştı da, nerdeyse beni bile ağlatacaktı. Onun için kafadan attığımı sanma” (Ağaoğlu 2005, 190).

Bencil Uzun zaman güçlü bir insan olmak için çaba sarf etmiş olan İlhan, egosunun esiri olmuştur: “Defol yanımdan, diyor, çabuk defol! Ben şimdi bir profesörün kolundayım. Millet görsün, biz burnu havada, bizleri adam yerine koymayan aydın takımıyla istersek nasıl elense geliriz, görsün millet! Benim elde edemeyeceğim ne var be, ne var?” (Ağaoğlu 2005, 275).

Fırsatçı “Bir İlhan Dereli var. İşte, Ayşen’in babası... şimdi başkentin büyük işadamlarından, duymuşsundur. Arsa alıp arsa satar, bina yıkıp bina yapar; her yanda bir ayağı bulunsun diye avukatlığını da elde tutar. Dış firmalarla ortaklığı, bunlardan birinin motor, parça temsilciliği. Adamlık, insanlık, başarıya; işte bu İlhan Dereli’nin kafasındaki adamlık, insanlık, başarı” (Ağaoğlu 2005, 197).

Zalim “Bu benim asi kızım Ayşen, bir zamanlar Hayrettin’in oğlunu neden istemediğini bile unutmuş olacak. Hem nasıl unutacak, görecek. Baba senden utanıyorum, baba senin parayı da istemiyorum, pulunu da, baba sen bir işbirlikçisin, demelerini nasıl unuttuysa öyle... Nasıl bir gün kuzu kuzu gelip, “Peki baba, Ercan’la evleneceğim” dediyse öyle!..” (Ağaoğlu 2005, 142).

Sitemkar Kızını devrimci gençlerin elinden kurtarmış olsa da onu geleceği meçhul olan bir komutanın oğluyla evlendirmek zorunda kalmıştır: “Her şeyi yenmiş ben, İlhan, kızının düşününde içinin korkusunu, kuşkusunu belli etmemek için neler çekiyor, biliyor musun? Ayşen’i ötekilerin elinden sıyırdık ya, kimin kucağına atarsak atalım, senin umurunda mı? Sana kalırsa, kız için en iyi kısmet, bugüne bugün bir general oğludur. Sanki o generaller ilelebet burda böylece kalacaklar. Yarın bu Ercan’ın yolu idama kadar gider belki, hiç belli olmaz. Ama sende bunları göreceksin göz nerde? Sen her

tarafa yayvan yayvan anlatıp dur daha: Biricik kızımızı biz, koskoca bir paşanın oğluna verdik. Tabii böyle olacak...” (Ağaoğlu 2005, 89).

Mutsuz Kız kardeşleri, ailesi ve yakın çevresindekiler tarafından kötü bir insan olarak bilinmekten mutsuzdur: “Dön de kızına bir bak. Ne yapsam, ne etsem onun yüzünü bir satırcık gülümsetememişken, sen ne biçim anasın ki, olan şuncacık kaygından da böyle çarçabuk sıyrıldın çıktın? Bana bakma, ben İlhan’ım. Benim burda en gamsız insan olmam gerek. Sen de kararında bırak yeter. Zil takıp oynamak istemez” (Ağaoğlu 2005, 89).

Öfkeli “Ruhsuzdun, hep ruhsuz kaldın. İşin gücün, önüne dünya malı yığacak adam tavlama. Anan geberdi kurtuldum, bir de senden kurtulsam!.. Ulan, sen bu karı derecesinde duygusuz insan gördün mü be? Kızıma baktıkça şuramda bir cızlama. Hakan olacak it bir bokluk çıkaramaz, haddine mi düşmüş. Dağbaşı mı burası? Düğünde abisini vuracakmış! İşte buna gülerim. Hadi sahiden davrandı diyelim, önünde sonunda aşağıda nöbetçiler, aşağıyla bura arasında bizim Polis Ahmet. Paranın ucunu gördü mü, ondan öte sırtını da sıvazladın mı, kuş uçurtmaz o. Yani bir bok olacağı yok, lâkin güzel mi böyle nöbetçilerle, polislerle bir düğün?” (Ağaoğlu 2005, 89).

Huysuz İlhan kendi içinde yaptığı hesaplaşmasında oldukça huzursuz, tutarsız ve huysuzdur: “Kıstırıldın İlhan. Nasıl olduysa, iki taş arasında kaldın. Ayşen, biricik kızın bu kadar uzaklaşmasaydı senden, o anarşist takımı kızını senden bu kadar koparmasaydı, ne acelesi var, inatlaşmazdın sen de. Bırakırdın istediğine varsın. Fakat kendi haline koymadılar. Ayşen’i içerden çıkarmak için bir kez pas vermiş bulundun Hayrettin’e. Bana onun canı, bana onun namusu lâzım. Millete rezil olup durmaktansa, ne yapaydım?” (Ağaoğlu 2005, 89).

Takıntılı Yaşamakta olduğu ve yaşamış olduğu olumsuzlukları bir süredir takıntı haline getirmiştir: “Dur, daha bitmedi. Şimdi, belli etmeden bir daha bak yüzüne. Bak şu an’da ne düşünüyor: Kızım, düşman gibi durma bana karşı öyle. Hadi, gülümse biraz. Gül biraz, yıllar sonra nikâh resimlerine baktığın zaman, ay ne çirkin çıkmışım öyle, altı karış suratla ne berbat çıkmışım, dersin. Neden birazcık gülümsememişim, dersin. Anan gibi. Anan sık sık der bunu. O der fakat, bana taş atmak için der. Kala kala bu taşra bozuntusu avukata kaldım işte, diyemediği için, ay ne suratlı çıkmışız resimlerimizde İlhan, der durur. Son yıllar o taşra bozuntusu avukat ona Amasya’nın sünepe milletvekili babasının veremediği her şeyi verdiği için, artık, ay ne çirkin çıkmışız resimlerimizde İlhan’ım derken, ah ben nasıl bilememişim o günler senin değerini, demek istiyor. Ne var Ömer, sonunda ben de düşünle organik bağ kurmaya başladım, diye mi şaşıyorsun? Yanılıyorsun. Ben sadece sana yardım etmek istiyorum. Aa tabii, bak unuttuyordum. İlhan en çok da şu soruyu soruyordur kendi kendine: Kimdir tek yavrumu bana düşman eden? Ha kızım, kim ayırdı seni böylesine benden?” (Ağaoğlu 2005, 143).

Kaynakça

Acar, Teyfik. *Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarında Şahıs Kadrosu*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak: Uşak Üniversitesi, 2019.

Ağaoğlu, Adalet. *Bir Düğün Gecesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Eronat, Kamuran. *Adalet Ağaoğlu İnsan ve Eser*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.